

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Grästorps översiktsplan 2045

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Samrådstiden	3
Arbetet under samrådstiden.....	3
Det fortsatta arbetet	4
Utredningar och framtida arbete inom den översiktliga planeringen.....	4
Kompletteringar och fördjupningar.....	4
Förtydliganden och grafiska/tekniska justeringar.....	7
Inkomna yttranden	8
Myndigheter, organisationer och föreningar.....	8
Länsstyrelsen.....	8
Skogsstyrelsen.....	30
Post- och telestyrelsen.....	31
Lantmäteriet.....	32
Trafikverket.....	32
Svenska kraftnät.....	33
Räddningstjänsten Skaraborg.....	33
VGR/Västrafik.....	35
LRF Grästorp.....	37
Grästorps naturskyddsförening.....	40
Luftfartsverket.....	42
Statens geotekniska institut (SGI).....	43
Grannkommuner.....	45
Vänersborgs kommun.....	45
Vara kommun.....	46
Essunga kommun.....	46
Kommunala nämnder och verksamheter.....	47
Miljö- och hälsoskyddsnämnden.....	47
Byggenheten Skara.....	47
Folkhälsa.....	47
Bildningsverksamheten.....	48
Säkerhetssamordnare.....	49
Politiska partier.....	49
Moderaterna.....	49
Miljöpartiet.....	51

Medborgare	53
Medborgare 1	53
Medborgare 2	54
Medborgare 3	54
Medborgare 4	55
Medborgare 5	55
Medborgare 6	55
Medborgare 7	58
Medborgare 8	63
Medborgare 9	64
Medborgare 10	65
Medborgare 11	68
Medborgare 12	69
Medborgare 13	69
Medborgare 14	71
Medborgare 15	72
Medborgare 16	72
Medborgare 17	72
Medborgare 18	73
Medborgare 19	73
Medborgare 20	73
Medborgare 21	74
Medborgare 22	74
Medborgare 23	74
Medborgare 24	74

Samrådstiden

Samrådet i den översiktliga planeringen inleds vid den första tidiga dialogen, och avslutas vanligtvis med ett remissförfarande där planen ställs ut på samråd.

Kommunstyrelsen beslutade att godkänna översiktsplanen för samråd den 11 oktober 2023. Två samrådsmöten hölls, ett i Kulturhuset och ett i Hyringa-Längnum bygdegård, där planen presenterades och det fanns möjlighet att ställa frågor. Båda tillfällena lockade många besökare och det var flera som tog chansen att ställa frågor till både politiker och tjänstemän.

Information om samråd har skickats till flertalet berörda myndigheter, organisationer, föreningar, kommunala verksamheter och nämnder samt politiker. Planhandlingarna har även funnits tillgängliga på Kommunens hus, biblioteket och på kommunens webbplats.

Samrådstiden varade mellan 13 oktober och 24 november 2023. Under samrådet inkom totalt 43 synpunkter, både via mail, brev och den digitala synpunktshanteraren:

Myndigheter, organisationer och föreningar	9 st
Grannkommuner	3 st
Kommunala nämnder och verksamheter	5 st
Politiska partier	2 st
Kommuninvånare	24 st

Stort tack för alla diskussioner, samtal, frågor och synpunkter som inkommit!

Arbetet under samrådstiden

Under samrådstiden har kommunen utfört flertalet dialoger med fokus på barn- och ungdomsperspektivet. Work-shops har utförts tillsammans med elever i årskurs 1-3, 4-6 samt 8-9 med fokus på hur de anser Grästorps kan utvecklas och vad som är viktigt att bevara. Särskilt fokus har legat på att identifiera viktiga stråk där yngre rör sig ofta, samt hur kommunen ska arbeta för att öka barns folkhälsa och rörelse. Synpunkterna har varit viktiga för det fortsatta arbetet med att revidera översiktsplanen.

Löpande under samrådstiden har även intern arbetsgrupp arbetat med revideringar av planförslaget, tillsammans med politiker.

Det fortsatta arbetet

Alla de yttranden som inkommit under samrådstiden är ett viktigt underlag för det fortsatta arbetet med planen. Utifrån synpunkternas innehåll kan de delas in i tre olika kategorier, som beskriver hur synpunkten ligger till grund för en förändring av planförslaget:

Utredningar och framtida arbete inom den översiktliga planeringen

- En grönstrukturplan för kommunen ska tas fram som beskriver viktiga gröna stråk samt blåstruktur på en större nivå än bara den egna kommunen
- Ett gestaltningsprogram för tätorten ska tas fram som även inkluderar en uppdaterad inventering av kulturmiljön
- En etableringsstrategi för kommunen ska tas fram
- En energiplan behöver tas fram med fokus på att utreda nuvarande förutsättningar och framtida behov.
- Kommunen ska verka för att en inventering och klassificering av jordbruksmarken sker så att landsbygden kan växa på ett hållbart sätt.
- Skyfallsutredning för tätorten ska vidareutveckla samt inkludera en simulering av närliggande vattendrag.

Kompletteringar och fördjupningar

Kapitel Utgångspunkter

- Planbeskrivningen har förtydligats avseende *bostadsförsörjning* och kopplingen till *riktlinjer för bostadsförsörjning*.
- Granskningshandlingen har uppdaterats gällande *Trafikförsörjningsprogram*.
- Granskningshandlingen har kompletterats med ett stycke gällande *energiförsörjning i Skaraborg*
- Innehållet under *mellankommunalt perspektiv* i granskningshandlingen har uppdaterats.
- Beskrivningen gällande *väsentligt samhällsintressen* under jordbruksmarkens intressen har uppdaterats gällande att kunna lokalisera arbetsplatser nära befintlig bebyggelse och med goda kommunikationer.

Kapitel Utvecklingsinriktning

- Texten i kapitalet har överlag uppdaterats, samt gällande kommunens hållbarhetsarbete.
- Strukturbild gällande *utvecklingsinriktning* har justerats avseende bebyggelse i norr.

Kapitel Mark- och vattenanvändning

- *Hållbar markanvändning*: Andelen jordbruksmark som tas i anspråk har uppdaterats utifrån justerat planförslag.
- *Utbyggnadsstrategi*: Justeringar gällande utbyggnadsstrategi har justerats gällande landsbygdsbebyggelse samt gällande bebyggelse inom Influensområde för Sätenäs.
- Ställningstagande gällande ianspråktagande av *jordbruksmark* har lagts till, som tydliggör att en lokaliseringstudering behöver tillkomma vid planläggning av bostäder.
- Text har uppdaterats gällande *bostadsanalys* samt mål om bostadsförsörjning från Skaraborg. Även kopplingen mellan översiktsplanen och *riktlinjer för bostadsförsörjning* har förtydligats.
- Text har justerats gällande *kulturmiljö* samt tätortens bebyggelsestruktur, karaktär och skala.
- Planförslag för centrumutveckling har utvecklats, bland annat gällande en *gång- och cykel över/undergång* i centrum.
- Planförslag för *mångfunktionellbebyggelse* har förändrats, nya kvarter har lagts till och några kvarter har utvidgats.
- Planförslag gällande *sammanhängande bostadsbebyggelse* har tagits bort, ändrats i sin utbredning och lagts till.
- Text och planförslag gällande *strategiska utvecklingsområden* har lagts till samt justerats.
- Ställningstaganden gällande *landsbygd och byar* har justerats och kompletterats med en illustration som visar hur landsbygdsbebyggelse bör tillkomma.
- De områden som tidigare pekats ut för *landsbygdsutveckling* har tagits bort och ersatts med fler ställningstaganden kring landsbygdsutveckling.
- Planförslag gällande *verksamhetsmark* har förtydligats samt reviderats öster om Västölet.
- Planförslag för *Hunneberg* har reviderats och tidigare besöksanläggning har tagits bort, berget pekas istället enbart ut som ett område för *utveckling av friluftsliv och besöksnäring*.
- Planförslag för *Tore Mosse* och området runt *Sjöryd* har lagts till, områdena föreslås i granskningshandlingen som områden för *utveckling av friluftsliv och besöksnäring*.
- Beskrivningar kring *grön- och blåstruktur* och hur översiktsplanen förhåller sig till dessa har förtydligats, nya ställningstaganden har lagts till. Följduppdraget gällande grön- och blåstruktur skall innehålla ett mellankommunalt perspektiv.
- Text gällande planförslaget för *Hölja-Balders* har reviderats.
- Text och plan gällande *bygdegårdar* att justerats.
- Ställningstaganden kring *arella näringar* har kompletterats, gällande generationsväxling och verksamheter som kompletterar jordbruksdriften.
- Förtydligande text gällande betesmark har lagts till under *arella näringar*.
- Text gällande planförslaget för *skogsmark* har reviderats.
- I avsnittet för *skola, vård och omsorg* har ordet “skola” bytts ut till “utbildning”, för att syfta på både förskola och grundskola. Möjlig utbyggnad av skola på Brännebacka har fått en egen yta.
- Gällande *räddningstjänst* har ställningstagandet justerats avseende brandvatten.
- Ett ställningstagande avseende hållbara transporter har lagts till på *transportsystem och kommunikation*.

- Texten kring “*ny väglänk till Salstad*” har reviderats och det tidigare *riksintresset för väg 47* står inte längre omnämnt i text.
- Planförslaget kopplat till *järnväg samt gång- och cykeltrafik* har kompletterats med en gång- och cykel- över/undergång i centrum.
- Ställningstagande kring *förnybara energikällor* har lagts till på *tekniska anläggningar* samt förslag om att ta fram en *energiplan* för kommunen.
- Ställningstagande kring *vattenskyddsområdets* bildande har reviderats.
- Ett förtydligande kring lagkravet på *vattentjänstplan* har lagts till.

Kapitel Hänsyn och riksintressen

- *Riksintresse för yrkesfiske sjöar* har lagts till i karta och text. Utbredningen för *riksintresse friluftsliv* (3 kap 6 §) har ändrats i kartan.
- Texterna kring hur *riksintressen påverkas* har ändats utifrån granskningshandlingens planförslag, bland annat kopplat till Halle- och Hunneberg samt Såtenäs flygflottilj.
- Riksintresset för väg 47 har tagits bort från kartor och text.
- Ett textstycke kring *civil luftfart* och förhållningsregler kopplat till detta har lagts till.
- Texten under rubriken *Såtenäs flygflottilj* har uppdaterats utifrån det nya planförslaget.
- *Natura 2000-områden* har kompletterats i text avseende området runt Dättern och Nossan.
- Rubriken *biotopskydd* har fått en ny uppdatera text, och text under rubriken *artskydd* har lagts till
- Texten gällande *strandskydd* är uppdaterad gällande planförslag som påverkar skyddet, samt gällande den utredning som krävs vid ett upphävande av strandskyddet.
- *Markavvattning* har kompletterats med två ställningstaganden.
- Text gällande *byggnader med kulturhistoriskt värde* har reviderats.
- Text gällande *fornlämningar* har reviderats.
- Text gällande *flygbuller* har uppdaterats med riktlinjer för den bebyggelse som ligger inom 90 dbA.
- Planeringsunderlaget har uppdaterats gällande förutsättningar för *skred i finkornig jordart, SGU*, och *stränders jordart och eroderbarhet, SGU* samt gällande uppdateringar av *rekommendationer vid planering och nybyggnation*.
- Ställningstaganden gällande *transportleder för farligt gods* har kompletterats med att länsstyrelsens rikspolicy för markanvändning intill transportled för farligt gods gäller såväl väg som järnväg, samt generella riktlinjer gällande byggnation inom 30 m från järnväg.
- Nya *buffertzoner längs med farligt gods-väg samt järnvägen* har lagts till i kartan.
- Text gällande *riskhantering inom den kommunala planeringen* har uppdaterats.
- Text gällande *miljöfarlig verksamhet* har kompletterats så att den även inkluderar befintlig bergtäkt.
- Text gällande *förörenad mark* har uppdaterats med en beskrivning av *process vid nyetablering*.
- Planen har kompletterats med *isokronkarta över räddningstjänstens insatstider* och förtydligats gällande kommunens ansvar för *brandvatten* med text och ställningstagande.
- Granskningshandlingens har kompletterats med en text kring *miljö kvalitetsnormer för buller*.

- Avsnittet *klimatförändringar* har kompletterats med fler ställningstaganden kopplade till instängda områden, geotekniska förutsättningar samt prioriterade vägar vid höga vattenstånd.
- Hela avsnittet berörande *klimatförändringar* har vidareutvecklats avseende planerade åtgärder, förslag på framtida arbete samt prioriterade vägar vid höga vattenstånd.

Kapitel Genomförande och uppföljning

- Texten gällande bostadsförsörjning har uppdaterats avseende *status för riktlinjer för bostadsförsörjning*.

Kapitel Hållbarhetsbedömning

- *Hållbarhetsbedömningen* har uppdaterats till att konsekvensbedöma granskningshandlingen utifrån alla tre hållbarhetsaspekter.

Kapitel Kartor

- Nya lager har lagts till, och de har klumpats ihop under olika rubriker så de blir tydligare och enklare att hitta bland dem.

Förtydliganden och grafiska/tekniska justeringar

- En separat *markanvändningskarta med planförslaget* har skapats med klickbara lager.
- *Markanvändningskartan* har redigerats utifrån synpunkter. Områden har både tagits bort, lagts till samt omformats.
- *Kartan för utvecklingsinriktning* har justerats avseende utbyggnad norr om tätorten.
- Då läsaren klickar på ett lager i markanvändningskartan syns en *informationsruta*, som nu är ifylld med ytterligare information om lagren tillhörande Hänsyn och riksintressen.
- Det har tydliggjorts i *teckenförklaringen* om en markanvändning är befintlig.
- *Kartan till ras och skred* har ändrats i sitt utseende/tekniska funktion.
- Länkarna till *kulturmiljön* har rättats till.

Inkomna yttranden

Myndigheter, organisationer och föreningar

Länsstyrelsen

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplanen anger på ett tydligt sätt inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön i Grästorps kommun.

Översiktsplanen kan, med kompletteringar, förtydliganden och revideringar enligt detta yttrande, överlag ge en god vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Kommentar: Noteras.

Länsstyrelsen bedömer att det finns risk för påtaglig skada på riksintressena för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB på grund av den föreslagna besöksanläggningen på Hunneberg.

Kommentar: Den föreslagna besöksanläggningen är i granskningshandlingen bortplockad. Däremot ligger fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring. Se vidare under kommentaren för *Riksintressen*.

Länsstyrelsen bedömer också att det finns risk för påtaglig skada på riksintresset för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § MB på grund av den föreslagna tätortsutbyggnaden på Norråkern inom påverkansområde för buller eller annan risk för riksintresset Såtenäs flottiljflygplats.

Kommentar: Granskningshandlingens planförslag har reviderats så att *Norråkern* tas bort på grund av sin påverkan på riksintresset. Däremot behålls de delar som i planförslaget heter *Kilen* samt *Morkullan*, *Rödbaken*, *Talgoxen* då de ligger strax utanför påverkansområdet. *Kilen* ändras till ett strategiskt utvecklingsområde, då det är osäkert hur bullersituationen ser ut i framtiden och därmed kan en sådan störningskänslig markanvändning som bostäder vara osäkert att föreslå.

Länsstyrelsen bedömer att översiktsplanens innehåll medverkar till att MKN för luft enligt 5 kap. MB följs. Översiktsplanen behöver kompletteras kring hur planens förslag förhåller sig till MKN vatten enligt 5 kap MB.

Kommentar: Noteras. Läs mer under kommentar för *MKN Vatten*.

Länsstyrelsen bedömer att det utpekade LIS-området i Tengene är lämpligt utifrån bestämmelserna i 7 kap. 18 § punkt e MB.

Kommentar: Noteras

När det gäller mellankommunala frågor bör översiktsplanen kompletteras med en analys av gröna och blå strukturer.

Kommentar: En kompletterade analys av mellankommunala gröna och blåa stråk föreslås ske som ett följduppdrag till översiktsplanen, som en del av grönstrukturplanen. Det har också lagts till ett stycke om gröna och blå stråk på avsnittet *Mellankommunalt perspektiv*.

Översiktsplanen behöver kompletteras kring hanteringen och konsekvenserna av klimatrelaterade risker, översvämning och skyfall samt geoteknik.

Kommentar: Nya lager från SGU har lagts till i kartan där bland annat jordarter syns, och kartans utseende/funktion är ändrat. Se vidare under kommentaren för *Geoteknik*. Se även kommentar under *Översvämning och skyfall*.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Länsstyrelsen bedömer att förslaget om en besöksanläggning på Hunneberg riskerar att påtagligt skada riksintressena för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB.

Länsstyrelsen bedömer att det kommer bli svårt att få dispens för de föreslagna åtgärderna, eftersom dispens för nya anläggningar eller byggnader endast lämnas restriktivt. Länsstyrelsen bedömer även att de föreslagna åtgärderna motverkar naturreservatets syfte att bevara naturvärdena för Halle- och Hunnebergs plåtåer. Det går heller inte att möjliggöra en dispens genom att föreslå kompensationsåtgärder.

Området som föreslås för besöksanläggningen angränsar även till rasbranterna som utöver att det är naturreservat också omfattas av Natura 2000-område med höga naturvärden. Området ligger även i närheten av särskilt störningskänslig miljö.

Det kommunen syftar på kring förslag på nya gränser för riksintresse friluftsliv (3 kap. 6 § MB) tolkar Länsstyrelsen som den översyn som skedde år 2016. Dessa gränser är idag gällande och kommunen behöver omformulera innehållet i översiktsplanen så att det inte riskerar att misstolkas. När det gäller utveckling av riksintressets värden som exempelvis att utveckla paketlösningar med boende och aktiviteter, syftar det till att utveckla befintliga anläggningar.

Förutom den föreslagna besöksanläggningen på Hunneberg, bedömer Länsstyrelsen att riksintressena för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB inte riskerar att påtagligt skadas av översiktsplanens föreslagna mark- och vattenanvändning.

Kommentar: Den föreslagna besöksanläggningen är i granskningshandlingen bortplockad. Däremot ligger fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter. För kommunen är det av betydelse att visa en viljeinriktning om

att bergen är viktiga för Grästorps utveckling. Särskilt med tanke på att bergen nu blivit utpekade som en Unesco Global Geopark. Kommunen önskar en utveckling som stärker friluftslivet samt besöksnäringen och som leder till att fler vill besöka och uppleva bergen.

Texten har uppdaterats avseende avgränsning och värdebeskrivning för riksintresse friluftsliv. Det har även förtydligats att utveckling av paketlösningar för boende och aktiviteter, syftar till att utveckla befintliga anläggningar, enligt Länsstyrelsens värdebeskrivning.

Kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Översiktsplanen föreslår ingen förändrad mark- och vattenanvändning i anslutning till riksintresseområdet för kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § MB och Länsstyrelsen bedömer därför att riksintresset inte påverkas negativt.

Kommentar: Noteras. I granskningshandlingen har ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring lagts till runt Sjöryd, som ligger strax norr om Ås Kyrkomiljö vilket är ett riksintresse för Kulturmiljövård. I samband med ett tillgängliggörande av naturmiljöerna kring Sjöryd behöver riksintresset Ås kyrkomiljö beaktas, t.ex. vid utformning och placering av skyltar och andra anläggningar.

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Trafikverket gjorde under år 2020 en nationell översyn och revidering av samtliga infrastrukturanläggningar som var utpekade som riksintressen. I beslutet utgick väg 47 Vara–Trollhättan som riksintresse för kommunikationer och kommunen behöver justera handlingarna och ta bort text och kartor som redovisar väg 47 som riksintresse.

Kommentar: Text och kartor är justerade.

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Försvarmakten har inte gjort någon bredare beredning av översiktsplanen i stort, men har till Länsstyrelsen lämnat kommentarer kring planerad bebyggelse inom påverkansområde för buller eller annan risk för riksintresset Såtenäs flottiljflygplats.

Tillkommande bostadsbebyggelse (eller annan störningskänslig bebyggelse som exempelvis skola eller vårdlokaler) inom det utpekade påverkansområdet för buller eller annan risk riskerar att påtagligt skada riksintresset. Länsstyrelsen bedömer därför att den förslagna bostadsbebyggelsen på Norråkern riskerar att skada riksintresset påtagligt.

Information om bland annat buller, störningskänslig bebyggelse och hur detta kan innebära påtaglig skada på riksintresset, kan läsas i Försvarmaktens underlag gällande riksintressen för totalförsvarets militära del.

Försvarsmakten vill även upplysa om att utifrån den tillväxt med mera som är pågående inom Försvarsmakten och för hela totalförsvaret, så bedöms inte bullerpåverkan minska utan snarare öka. Bullerpåverkan är och kan komma att bli mer betydande även utanför det idag utpekade påverkansområdet för riksintresset.

Kommentar: Granskningshandlingens planförslag har reviderats så att *Norrå kern* tas bort på grund av sin påverkan på riksintresset. Däremot behålls de delar som i planförslaget heter *Kilen* samt *Morkullan*, *Rödbaken*, *Talgoxen* då de ligger strax utanför påverkansområdet. *Kilen* ändras till ett strategiskt utvecklingsområde, då det är osäkert hur bullersituationen ser ut i framtiden och därmed kan en sådan störningskänslig markanvändning som bostäder vara osäkert att föreslå.

Grästorps kommun ser fortsatt att en dialog med Såtenäs flygflottilj och ett nära samarbete är av stor betydelse även i framtiden. Dels utifrån riksintressets och bullrets påverkan på samhällsutvecklingen, men även utifrån ett arbetsförsörjningsperspektiv.

Natura 2000

Länsstyrelsen bedömer att den föreslagna besöksanläggningen på Hunneberg riskerar att påverka Natura 2000-området *Halle- och Hunnebergs branter* negativt.

Utöver detta bedömer Länsstyrelsen att det översiktsplanen föreslår inte kommer att påverka kommunens Natura 2000-områden negativt. Det kan i senare skede behöva utredas närmare om en föreslagen verksamhet utanför ett Natura 2000-område innebär att naturmiljön inom ett Natura 2000-område påverkas på ett betydande sätt miljön.

Kommentar: Den tidigare föreslagna besöksanläggningen finns inte med i granskningshandlingens. Se även vidare under kommentaren på *Riksintressen*. Däremot ligger fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring. Även områden runt Tore Mosse och Sjöryd har pekats ut för utveckling av friluftsliv och besöksnäring. Utvecklingen är tänkt att ske inom ramen för gällande reservatsföreskrifter, i samarbete med Väst kuststiftelsen och berörda grannkommuner.

Geografiska riksintressen (4 kap MB)

Den föreslagna turistanläggningen på Hunneberg ligger inom området *Vänern med öar och strandområden* som omfattas av särskilda hushållningsbestämmelserna enligt 4 kap. 2 § MB. Länsstyrelsen bedömer att översiktsplanen tydligare behöver redovisa på vilket sätt den föreslagna besöksanläggningen kan vara förenlig med och inte riskera att påtagligt skada riksintresset enligt 4 kap. 2 § MB. Länsstyrelsen bedömer dock att den föreslagna besöksanläggningen riskerar att påtagligt skada riksintresset enligt 3 kap. 6 § MB.

Kommentar: Den tidigare föreslagna besöksanläggningen finns inte med i granskningshandlingens. Se även vidare under kommentaren på *Riksintressen*. Däremot ligger

fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring.

Miljö kvalitetsnormer

Buller

Översiktsplanens beskrivning av MKN buller bör ses över. För MKN buller gäller följande: kommuner med fler än 100 000 invånare ska vart femte år utföra bullerkartläggningar och utarbeta åtgärdsprogram för att begränsa omgivningsbullrets skadliga effekter på människors hälsa. Detta regleras i förordningen (2004:765) om omgivningsbuller.

Eftersom Grästorps kommun är mindre än 100 000 invånare behöver kommunen inte genomföra bullerkartläggning enligt bestämmelserna. Dock ska mindre kommuner begränsa buller enligt de allmänna hänsynsreglerna i MB.

Kommentar: Ett stycke om miljö kvalitetsnormer för buller har lagts till på kapitlet *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Miljö kvalitetsnormer*. Kommunen arbetar bland annat med att minska bullret längs med Södergatan, då den tunga trafiken planeras att ledas om till Östra vägen där flera bullerreducerande åtgärder görs för befintlig bebyggelse.

Luft

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås i översiktsplanen medverkar till att MKN för luft enligt 5 kap. MB följs.

Kommentar: Noteras.

Vatten

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås i översiktsplanen inte äventyrar eller riskerar att försämra möjligheterna att följa MKN för vatten enligt 5 kap. MB, under förutsättning att det ökade utsläppet av dagvatten till Nossan och Mjölån till följd av bortkoppling från spillvattennätet inte försämrar statusen i vattendragen.

Kommunens arbete med att koppla bort dagvatten från spillvattennätet är bra, men även dagvatten kan bidra till föroreningar och övergödning. Länsstyrelsen anser att översiktsplanen behöver redovisa hur det bortkopplade dagvattnet ska renas i stället för att ledas till avloppsreningsverket, för att kunna avgöra om det innebär ett försämrande av MKN. Det är också önskvärt att kommunen i den digitala kartan visar var de kopplat bort dagvattnet från spillvattennätet.

Kommentar: Grästorps kommun avleder dagvatten till två recipienter Nossan och Mjölån. Båda recipienterna uppnår måttlig ekologisk status och ej god kemisk status. Anledningen till att recipienterna inte uppnår god kemisk ytvattenstatus härrör från att kvicksilver/kvicksilverföreningar och bromerade difenyleter överskrider gränsvärdena. Halter av dessa föroreningar överstiger gränsvärdena i Sveriges samtliga vattendrag. Recipienternas ekologiska status påverkas i stor grad av halter av totalfosfor i vattnet.

Kommunens bedömning är att halterna av totalfosfor främst härrör från jordbruket och i mycket mindre omfattning av urban miljö.

Sammantaget är bedömningen att bortkoppling av dagvatten från spillvattennätet för enskilda fastigheter till recipient bör ställas i relation till recipienternas hela avrinningsområde, ökningen av föroreningar till recipient kommer att vara marginell jämfört med avrinningsområdet i stort och kommer inte påverka recipienternas möjlighet att uppnå god status.

Kommunen arbetar även med att anlägga dagvattendammar samt skyfallsdiken som till viss mån hjälper till att rena dagvattnet innan det når recipient. Att visa var kommunen kopplat om dagvatten från spillvattennätet anser kommunen är för detaljerad nivå för en översiktsplan, men det finns dokumenterat internt.

Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Kommunen pekar ut ett LIS-område, Tengene. Området i Tengene bykärna runt vattenfall och vadställe är en kulturmiljö som är värd att besöka och om nya verksamheter kan bedrivas i byggnaderna så gynnas landsbygdsutvecklingen. Länsstyrelsen bedömer att det utpekade LIS-området i Tengene är lämpligt utifrån bestämmelserna i 7 kap. 18 § punkt e MB.

Länsstyrelsen vill framföra att LIS-området omfattas av risker för översvämning, ras och skred. LIS-området innefattar också vattenområde, dämme och fall, och kommunen behöver visa att underhåll av vattenanläggningen inte påverkas negativt av ny bebyggelse.

Kommentar: Risk för översvämning, ras och skred får utredas i ett senare skede, antingen i en detaljplan eller i ett bygglov. Dock har översiktsplanen kompletterats med ett förtydligande om detta på avsnittet om Tengenes utveckling. Ny bebyggelse behöver ta hänsyn till befintlig vattenanläggning, vilket prövas i detaljplan eller vid bygglovskedet. Detta har kompletterats till beskrivningen av Tengenes förutsättningar.

Mellankommunala frågor

Natur- och friluftsvärden sträcker sig över kommungränser och är en del av den kommunala och regionala gröna infrastrukturen. I översiktsplanen saknas en analys av gröna och blå strukturer på en övergripande nivå. Länsstyrelsen har tagit fram en "*Regional handlingsplan för grön infrastruktur*" med tillhörande webb-GIS som kan användas som underlag för en sådan analys. Länsstyrelsen har även tagit fram planeringsunderlag för grön infrastruktur i översiktsplan som kan användas som stöd. I denna finns också en fördjupning kring ekosystemtjänster ur ett regionalt perspektiv.

Kommentar: En kompletterade analys av mellankommunala gröna och blåa stråk föreslås ske som ett fördupningsdrag till översiktsplanen, som en del av grönstrukturplanen. En text kring grön- och blåstruktur utifrån ett mellankommunalt perspektiv, har lagts till på kapitlet *Utgångspunkter*, avsnitt *Mellankommunalt perspektiv*.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Klimatrelaterade risker i den byggda miljön

Länsstyrelsen bedömer att Grästorps kommuns syn på klimatrelaterade risker för den byggda miljön behöver utvecklas i översiktsplanen. Kommunen beskriver i översiktsplanen en kartläggning av hur befintlig bebyggelse påverkas av höga vattennivåer i Vänern. Det behöver tydligare framgå om det finns fler områden kommunen har identifierat som utsatta för klimatrelaterade risker och hur man tänker sig att minska riskerna för den byggda miljön.

Kommentar: Ytterligare underlag kring ras och skred har lagts till i översiktsplanen som underlag för att bedöma om områden kan bli utsatta för klimatrelaterade risker.

Kommunen har gjort ett arbete där man identifierat ett antal åtgärder för att minska översvämningsrisken vid skyfall. Kommunen bör lyfta in en del av detta arbete i översiktsplanen och beskriva åtgärderna. För att öka tydligheten i översiktsplanen kan kommunen också arbeta in anvisad mark för att hantera identifierade översvämningsrisker till följd av skyfall och höga flöden i vattendrag och sjöar för befintlig bebyggelse.

Kommentar: Översiktsplanen har kompletterats med åtgärdsförslag kopplat till skyfall som kommunen kommer att studera närmare för varje område. Den tidigare gjorda skyfallsutredningen behöver dock utvecklas för att kunna anvisa mark där det är lämpligt med olika fördröjningsåtgärder.

Klimatförändringens påverkan på erosion, ras och skred beskrivs kort, men behöver också utvecklas. Översvämningsförebyggande åtgärder kan också ge oönskade geotekniska konsekvenser, exempelvis vid byggande av vallar med mera.

Kommentar: Översiktsplanen har kompletterats med två underlag gällande erosion, dessa hittas under kartan för "Ras och skred." Ett ställningstagande kring översvämningsförebyggande åtgärder kopplat till erosionsrisk finns nu på avsnittet Klimatförändringar: *"Vid planering av skyfallsåtgärder ska även geotekniska förutsättningar tas i beaktning. Extra försiktighet ska iakttas i närheten av vattendrag."*

Som stöd för arbetet med klimatrelaterade risker för den byggda miljön har Länsstyrelsen tagit fram publikationen "Riskanalyser i ÖP".

Översvämning och skyfall

Kommunen har gjort en detaljerad beskrivning av översvämningsrisken från Vänern. I översiktsplanen redovisar kommunen planeringsnivåer intill Vänern och hänvisar till Länsstyrelsens handbok "Stigande vatten", vilket är bra.

I översiktsplanen pekas strandnära områden vid Nossan ut som möjliga att bebygga, både i Tengene och i Grästorps tätort. Även i Västölet föreslås byggnation i anslutning till befintligt verksamhetsområde och nära Mjölån. Kommunen behöver förtydliga och utveckla områdesbeskrivningarna för dessa områden med hur hänsyn ska tas till översvämningsrisken vid

byggnation. Kommunen behöver även förtydliga att handboken ”Stigande vatten” och dess princip med indelning av planeringszoner även gäller för kommunens vattendrag.

Det är positivt att kommunen arbetat med att ta fram underlag för skyfallshantering på en övergripande nivå, vilket är något som Länsstyrelsen generellt förordar för att få till helhetslösningar för större områden.

Kommunen kan dock ge ännu tydligare rekommendationer för hur frågan ska hanteras i den fortsatta planeringen, exempelvis genom att:

- framkomligheten kan beskrivas och lyftas fram i översiktsplanen för att exempelvis peka ut prioriterade vägar vid ett skyfall.
- kommunen kan peka ut och avsätta ytor för fördröjning.

För att minska riskerna för översvämningar i samband med till exempel skyfall är det bra att försöka behålla vattnet i landskapet genom olika förebyggande åtgärder. Mer information och praktiska tips finns i handboken ”Naturbaserade lösningar mot översvämning” som Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen tagit fram.

Det kan vara aktuellt att ta hänsyn till kombinationseffekter av höga flöden i vattendrag och skyfall, vilket kan utvecklas i översiktsplanen. Det handlar framför allt om att belysa att det vid kraftig nederbörd kan finnas risk för ökade flöden även i vattendrag, vilket kommunen kan studera för större områden eller hela kommunytan. Det kan också behöva belysas hur det fungerar att fördröja och avleda vatten vid ett skyfall även när vattendrag har höga vattennivåer. Det finns viss information om detta i Länsstyrelsens skyfallsrekommendationer.

Kommentar: Inom instängda områden är det viktigt att se till den befintliga bebyggelsen och hur man kan undvika skador på befintlig miljö. Åtgärd beror på områdets förutsättningar och var det instängda området är beläget. För att bedöma vilken åtgärd som är lämplig behöver varje specifikt område studeras mer i detalj, i en fortsatt utredning. Översiktligt kan sägas att förstärkningsåtgärder i befintligt dagvattensystem är till gagn för att minska risken för översvämning, detta är förtydligt i översiktsplanen. Det har även lagts till ett ställningstagande kopplat till instängda områden, som pekar på att dessa platser är prioriterade för planering av skyfallsåtgärder i tätorten.

Ett textstycke samt ställningstagande gällande prioriterade vägar vid höga vattenstånd har också lagts till i granskningshandlingen.

Översiktsplanen innehåller information om att översvämningrisk föreligger i närheten av sjöar och vattendrag vid höga flöden. För att exempelvis få information om rekommenderad lägsta golvnivå för ny bebyggelse, behöver skyfallsutredningen för tätorten vidareutvecklas och inkludera en simulering av närliggande vattendrag. Detta har kompletterats till översiktsplanens text.

Geoteknik

När det gäller de geotekniska frågeställningarna hänvisar Länsstyrelsen till yttrandet från Sveriges geotekniska institut (SGI). Länsstyrelsen delar SGI:s synpunkter enligt följande:

- Det är bra att översiktsplanen har en beskrivning av ras och skred samt redovisar jordartskartan från Sveriges geologiska undersökning (SGU).
- Översiktsplanen innehåller på ett bra sätt förslag på fortsatt hantering av de områden där stabilitetsförhållandena inte uppfyller Skredkommissionens rekommendationer. Kartlagret som visar de fem identifierade områdena bör kompletteras med en källhänvisning.
- SGU:s kartlager Förutsättningar för skred i finkornig jordart bör användas för att identifiera riskområden för skred i de områden som inte täcks av MSB:s kartering samt för obebyggda områden.
- Länsstyrelsen instämmer i de ställningstagande och rekommendationer som kommunen redovisat i översiktsplanen. Samtidigt är det viktigt att det i samband med detaljplanering och bygglov utanför detaljplanelagt område alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med PBL.
- Länsstyrelsen framhåller också vikten av att vid prövning av markens lämplighet för avsett planändamål måste livslängden hos bebyggelse, anläggningar med mera vara utgångspunkten och därför behöver förväntade effekter av ett förändrat klimat beaktas.
- Länsstyrelsen rekommenderar att översiktsplanen kompletteras med följande planeringsunderlag från SGU, som är lämpliga för bedömning av riskområden i områden som inte täcks av MSB:s översiktliga stabilitetskartering: Förutsättningar för skred i finkornig jordart och Stränders eroderbarhet.

Kommentar: Nya lager från SGU har lagts till i kartan där bland annat jordarter syns, och kartans utseende/funktion är ändrat. Källhänvisning i teckenförklaringen har kompletterats till följande lager: “MSB:s översiktliga stabilitetskartering”, “Förutsättningar för skred i finkornig jordart” (nytt lager) samt “Stränders eroderbarhet” (nytt lager).

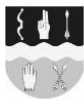
Kommunen delar bedömningen om att ras, skred och erosion även ska beaktas utanför detaljplanelagt område och då kan SGU:s lager som lagts till i granskningshandlingen vara en god vägledning. Även detta har förtydligats i texten.

Rekommendation om att ta klimatförändringar i beaktning vid prövning av markens lämplighet för avsett ändamål med utgångspunkt i livslängd hos byggnaden/anläggningen har också lagts till.

Farligt gods

Kommunen har på ett bra sätt fångat upp risker kopplat till transporter av farligt gods och följer Länsstyrelsens rekommendationer. Riskhanteringsavståndet på 150 meter kring väg och järnväg kan med fördel presenteras på kartan som ett lager så att det lättare går att avgöra var utvecklingsområden sammanfaller med detta.

Kommentar: I kartan har en buffertzona på 150 meter lagts till, både på järnväg och väg. I texten har det förtydligats kortfattat hur kvartersmark och allmän platsmark kan hanteras i förhållande till riskkällan.

Farliga verksamheter

Kommunen bör i översiktsplanen förtydliga om det finns befintliga verksamheter/industrier som kräver skyddsavstånd till befintlig och/eller planerad bebyggelse samt vilken typ av risker som behöver tas hänsyn till. Även transporter till och från verksamheter behöver vägas in i bedömningen.

Kommunen kan också förtydliga riskperspektivet för nyetablering av verksamheter/industrier. Det gäller framför allt vilka typer av risker som kan vara aktuella att ta hänsyn till och hur man tänker hantera dessa i den fortsatta processen.

Kommentar: Texten har kompletterats med följande: "Nyetablering av miljöfarlig verksamhet prövas i särskild tillståndsprocess hos Länsstyrelsen där risker och placeringen av verksamheten prövas enligt Miljöbalken. Krävs inte tillstånd prövas det istället i en anmälningsprocess hos kommunen enligt Miljöbalken. Miljöprövningsförordningen anger vilken process som blir aktuell."

Kommunen har även lagt till ett ställningstagande gällande farliga verksamheter och skyddsavstånd till dessa: "*Skyddsavstånd till farlig verksamhet eller industri ska utredas tidigt i ett detaljplaneskede, då ny bebyggelse ska utredas att placeras i närheten av sådan verksamhet.*"

Förorenade områden

Kommunen bör i beskrivningen av de olika delområdena förtydliga om det finns risk för markförorening och en kort bedömning om föroreningen kan åtgärdas, så att marken kan bli lämplig för sitt ändamål.

Kommentar: Utredning och ev åtgärder mot föroreningar får prövas inom ramen för detaljplan, gärna i ett så tidigt skede som möjligt. Som underlag finns EBH-kartans områden inlagda i översiktsplanen.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter – övriga allmänna intressen

Nationella och regionala mål, planer och program

Översiktsplanen innehåller bra beskrivningar av globala, nationella, regionala utgångspunkter.

Regional utveckling

I sammanhanget "Regional utvecklingsstrategi Skaraborg" kan det gemensamma arbetet med energiförsörjning och bostadsförsörjning även nämnas. Kommunen kan också överväga om den delregionala utvecklingsstrategin på ett tydligare sätt kan kopplas till översiktsplanens inriktningar och förslag, till exempel när det gäller demografisk utveckling och bostadsbyggande.

Kommentar: Energiförsörjning ur ett delregionalt perspektiv har lagts till under avsnittet *Regionalt och delregionalt perspektiv*, samt under avsnittet *Tekniska anläggningar*, rubrik *It, fiber och elförsörjning*.

Ett stycke kring Skaraborgs utvecklingsstrategi kopplat till bostadsförsörjning finns under avsnittet *Bostadsförsörjning*.

Befolkning, bebyggelse och boende

Översiktsplanen som verktyg för social hållbarhet

Den fysiska planeringen kan användas som ett verktyg för att stärka den sociala hållbarheten i kommunen genom att identifiera utmaningar och hur den fysiska miljön kan bidra till att hantera dessa. Länsstyrelsen bedömer att Grästorps kommun har gjort detta på ett bra sätt i vissa aspekter, medan översiktsplanen kan utvecklas inom andra områden. Översiktsplanens hållbarhetsbedömningar utgår från mål inom Agenda 2030, barnkonventionen, folkhälsa och jämställdhet.

Det är positivt att planeringen har en utgångspunkt i de globala målen - Agenda 2030. I översiktsplanen identifieras flera mål som särskilt viktiga för planeringen. Fler mål i Agenda 2030 har koppling till fysiska planeringen och social hållbarhet.

Kommunen har genomfört dialoger kring översiktsplanen. Länsstyrelsen vill uppmuntra kommunen att fundera på möjligheterna att bredda medborgardialogerna ytterligare genom att aktivt involvera fler grupper med olika perspektiv och förutsättningar. Det kan exempelvis innebära att samla in kunskap och erfarenheter från personer med funktionsnedsättning, nyanlända, nationella minoriteter eller barn för att identifiera utmaningar vilka samhällsplaneringen kan bidra till att lösa. Barn och unga är en särskilt viktig grupp att säkra delaktighet för.

Översiktsplanens hållbarhetsbedömningar beskriver på ett bra sätt hur barnkonventionen som lag ytterligare stärker barn rätt till att få sina åsikter hörda.

Kommentar: Kommunen delar Länsstyrelsen uppfattning om att medborgardialogerna är ett viktigt underlag för den kommunala planeringen. Därför har kommunen låtit utföra flertalet dialoger med fokus på barn- och ungdomsperspektiv under samrådtiden. Workshops har utförts tillsammans med elever i årskurs 1-3, 4-6 samt 8-9 med fokus på hur de anser Grästorp kan utvecklas och vad som är viktigt att bevara. Särskilt fokus har legat på att identifiera viktiga stråk där yngre rör sig ofta, samt hur kommunen ska arbeta för att öka barns folkhälsa och rörelse.

Kommunen har även berört flera olika medborgarperspektiv i den Bostadsanalys som tagits fram, där bostadsbehov för särskilda grupper benämnts. Ett nästa steg i denna analys och en vidareutveckling av densamma, skulle kunna vara att utföra särskilda dialoger med dessa grupper utifrån ett medborgarperspektiv.

Bebyggelsestruktur

Kommunen föreslår en utveckling av verksamheter i anslutning till befintligt verksamhetsområde vid korsningen mellan väg 44 och väg 47. Utvecklingsområdet är stort i förhållande till befintligt verksamhetsområde och tar i anspråk jordbruksmark på tre sidor om vägkorsningen.

Det är problematiskt ur flera aspekter att verksamhetsområdet sprids över olika områden:

- Det blir svårare att få en ändamålsenlig struktur där transporter och utfarter kan organiseras på ett effektivt sätt.
- Landskapsbilden påverkas i flera delar och särskilt stor blir påverkan på landskapsbilden norr om väg 44, där ett platt och vidsträckt jordbrukslandskap breder ut sig från väg 44 till Dättern och med Hunneberg som reser sig i väster.
- Verksamhetsområdet kan påverka upplevelsen av entrén till tätorten, som översiktsplanen särskilt lyfter som betydelsefull.

Kommunen behöver tydligare motivera områdets storlek och utformning i förhållande till de bedömda behoven samt föra ett resonemang om hur området förhåller sig till kommunens arbete med gestaltad livsmiljö.

Kommentar: De tre områdena är delvis utpekade utifrån en tidig dialog med nuvarande markägare samt utifrån ett gemensamt arbete som Skaraborgs kommunalförbund tagit fram, "Strategi för stora etableringar i Skaraborg". Områdena är inte tänkta att exploateras samtidigt, utan troligt är en utveckling under mycket lång tid. Utvecklingen behöver också ske med hänsyn till centrums redan befintliga verksamheter, så att en nyetablering på Tre Älgar kan komplettera dessa och inte få motsatt effekt. Läget vid Tre Älgar är fram för allt bra ur ett logistiskt perspektiv, och kan gynna både kommunen såsom övriga regionen.

Vid en utbyggnad är det viktigt att ta hänsyn till påverkan på landskapet, vilket också förtydligats på planförslaget för Tre Älgar. Kommunen kan i ett detaljplaneskede ställa krav på god arkitektonisk helhetsverkan för att det utpekade områdena ska kunna bidra till en inbjudande entré till Grästorps tätort.

Bostadsförsörjning

Grästorps kommun har i dagsläget inga gällande riktlinjer för bostadsförsörjning, men kommunen har tagit fram nya riktlinjer parallellt med översiktsplanen, vilket Länsstyrelsen anser är positivt. Enligt lagstiftningen ska riktlinjerna för bostadsförsörjning dock vara vägledande i den översiktliga planeringen och därför bör riktlinjerna antas innan översiktsplanen revideras inför granskning för att säkerställa att delar av de antagna riktlinjerna kan arbetas in i översiktsplanen.

Det är svårt att utläsa på vilket sätt innehållet i riktlinjerna har påverkat samrådsförslaget till översiktsplan liksom vilka delar av översiktsplanens innehåll som bidrar till att nå kommunens mål med bostadsbyggandet och det befintliga bostadsbeståndet. Översiktsplanen ska stämmas av mot bland annat målen och insatserna som redovisas i riktlinjerna och det ska finnas en tydlig koppling mellan de två dokumenten, något som Länsstyrelsen anser saknas.

Riktlinjerna för bostadsförsörjning och översiktsplanen ska också redovisa om det finns behov av samordning mellan kommuner i fråga om bostadsförsörjning och vilka konsekvenser det får för mark- och vattenanvändningen.

Kommentar: Tidsplanen för riktlinjerna innebär att de går upp för antagande i slutet av februari, men de planeras att godkännas för antagande i Kommunstyrelsen innan översiktsplanen går ut på granskning.

Kommunen anser att det finns en koppling mellan målen i Riktlinjer för bostadsförsörjning och översiktsplanen. Nedan tydliggörs detta, vilket också tydliggjorts på avsnittet Bostadsförsörjning:

Bostadsanalysen ska fungera som underlag för kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning. Riktlinjerna ska i sin tur vara ett underlag för kommunens översiktsplan. De mål som formulerats i riktlinjerna ska återspeglas i kommunens långsiktiga markanvändning som översiktsplanen anger. Det visar sig både genom översiktsplanens övergripande utbyggnadsstrategi, som finns att läsa under avsnittet Hållbar markanvändning, men också genom planförslagets markanvändningskarta.

Det finns också en tydlig koppling mellan riktlinjerna och kommunens väsentliga samhällsintressen, som finns att läsa under avsnittet Jordbruksmarkens intressen på kapitlet Utgångspunkter.

Ytterligare koppling finns också mellan riktlinjerna och översiktsplanens ställningstaganden, både ställningstaganden för bostadsförsörjning, ställningstaganden för Grästorps tätort samt ställningstaganden för landsbygd och byar.

Infrastruktur och transporter

I planförslaget föreslås utredning av en ny väglänk mellan Salstad (väg 2560) och cirkulationsplatsen vid Tre älgar (väg 44). Trafikverket framför att om att vägen avses bli statlig, ska behovet spelas in via Skaraborgs kommunalförbund till regional infrastrukturplan som Västra Götalandsregionen beslutar om.

Kommunen kan förtydliga hur den planerade gång- och cykelinfrastrukturen knyter an till knutpunkter för kollektivtrafik och pendel-parkeringar.

I översiktsplanen nämns ingenting om flyghinder för den civila luftfarten, vilket kommunen behöver komplettera planen med. Alla byggnadsobjekt oavsett typ (som master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader med mera) som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan ska remitteras till Luftfartsverket.

Kommentar: Planbeskrivningen har förtydligats avseende ny väglänk mot Salstad. De planerade gång- och cykelvägarna på landsbygden har givits ett syfte, vilket går att läsa i "info-rutan" som syns när man klickar på en gc-sträcka. I syftet tydliggörs om gång- och cykelvägen kan knyta an till kollektivtrafiken, vilket många av de planerade sträckorna kan göra.

Översiktsplanen har kompletterats gällande Flyghinder för den civila luftfarten i kapitel *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Riksintressen*, rubrik *Civil luftfart*. Texten är placerad tillsammans med den text som berör totalförsvarets riksintressen.

Kulturmiljövård

Generellt

Kommunen bör integrera kulturmiljövärdena i arbetet med gestaltad livsmiljö och gestaltungsprogram för tätorten. Kulturmiljövärdena i landskapsbildsperspektivet bör också synliggöras tydligare.

Kommentar: Planförslaget kompletteras med en beskrivning gällande att hänsyn ska tas till befintlig kulturmiljö, bebyggelsestruktur, karaktär och skala under *Mark- och vattenanvändning*

Det har även lagts till ett förtydligande gällande gröna ytors funktion kopplat till möjlighet att minska övertemperaturer i vårt samhälle i avsnitt *Centrumutveckling*.

Relevant kulturmiljöunderlag

Kommunen föreslår flera och stora förtättningsområden insprängt i och i anslutning till utpekade kulturmiljöer. Beskrivningar innehåller information om hänsyn till områdenas kulturvärden, men det framgår inte vilka analyser som ligger till grund för de föreslagna förtättningsområdena. Länsstyrelsen anser att översiktsplanen kan kompletteras med ett fördjupat underlag med specifika kulturmiljöanalyser. Om sådana fördjupningar inte görs inför planens granskningskede så att markanvändningens lämplighet i kulturmiljöerna framgår, behöver granskningshandlingen än tydligare ange rekommendationer i syfte att tydliggöra förutsättningarna för kompletterande bebyggelse.

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att gällande kulturmiljöunderlag behöver uppdateras. Detta är särskilt angeläget eftersom majoriteten av områden med föreslagen ny markanvändning pekas ut inom kulturmiljöer i Grästorps tätort och andra byar som är utpekade kulturmiljöer. Ett uppdaterat underlag bör visa hur bebyggelsen kan användas, bevaras och utvecklas på lämpligt sätt.

För Grästorps tätort skulle nytt kulturmiljöunderlag behövas i syfte att dels säkerställa att hela ortens kulturarv återspeglas och ges förutsättningar att fortsatt vara läsbara och tillgängliga för samtida och framtida boende och besökare, dels för att ha ett underlag som är tydligt och relevant i sammanhanget då markanvändning föreslås som fullt ut tar hänsyn till allmänna intresset kulturmiljövärden. Detsamma gäller för de relativt storskaliga förtättningsområden för bostadsändamål som föreslås i och runt om flera av kommunens utpekade kulturmiljöer.

Kommentar: Kommunen delar Länsstyrelsens bedömning gällande behovet av ett uppdaterat kulturmiljöunderlag. Granskningsversionen uppdateras med följande formulering:

”Vid upprättande av ny detaljplan för de kvarter eller byggnader som är utpekade i befintligt kulturmiljöunderlag behöver en kulturmiljöanalys/ kulturhistorisk utredning tas fram med riktlinjer för den tillkommande bebyggelsen.

En uppdaterad inventering av kulturmiljö föreslås fortsatt tas fram, med både specifika och generella rekommendationer, med tillägget att den även ska behandla tätortens bebyggelsestruktur, karaktär och skala”.

Ett lager med q-märkta eller k-märkta byggnader inom Grästorp har kompletterats till kartan på avsnittet *Kulturmiljö* för att ge ytterligare vägledning i när hänsyn till kulturmiljön behöver tas.

Landskapsbild

Länsstyrelsen vill uppmuntra kommunen att lyfta in landskapets kulturmiljövärden (än tydligare) i sammanhanget landskapsbild. Detta är av vikt i flera olika sammanhang, men särskilt vad gäller kompletterande bebyggelse i anslutning till byar ute i jordbrukslandskapet. Värden i landskapsbilden kan med fördel förklaras och analyseras i kartor och bilder.

Kommentar: Noteras. En bild som visar Grästorps silos och kyrka i tätorten har lagts till för att visa på deras påverkan av landskapsbilden, samt en illustration som visar en generell bild av hur landsbygdsutveckling kan ske på ett varsamt sätt.

Ställningstanagen gällande *Landsbygd och byar* har förtydligats med:

- Ny bebyggelse kan placeras på lucktomter som skapas av hörn, åkerholmar eller liknande landskapselement.
- Tillkommande bebyggelse ska utgå från platsens förutsättningar för att samspela med landskapet samt befintlig bebyggelse.
- Bebyggelsen ska ta hänsyn till friluftsliv-, natur- eller kulturmiljöintressen som kan komma att påverkas.

Fornlämningar

I översiktsplanen beskrivs fornlämningar och deras skydd genom kulturmiljölagen (KML). När en tidigare okänd fornlämning påträffas erhåller den samma skydd enligt KML som redan tidigare kända.

De områden som pekats ut som utvecklingsområden för bostäder ligger i flera fall inom områden med sannolikhet för att okända fornlämningar kan påträffas i samband med framtagande av detaljplaner eller liknande. Översiktsplanen bör kompletteras med information om att den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag i god tid bör ta reda på om någon fornlämning kan beröras av företaget genom att inhämta information från Länsstyrelsen och vid behov snarast samråda med Länsstyrelsen.

Kommentar: Texten gällande fornlämningar kompletteras i avsnitt **Kulturmiljö**; Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas, vilket syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Om ett fornminne påträffas under grävning eller annat arbete ska arbetet genast avbrytas och länsstyrelsen kontaktas. Den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag bör i god tid ta reda på om någon fornlämning kan

beröras av företaget genom att inhämta information från Länsstyrelsen och vid behov snarast samråda med Länsstyrelsen.

Naturmiljö och områdesskydd

Kommunen behöver vara observanta på det generella biotopskyddet, artskyddet och skyddsvärda träd för alla föreslagna utbyggnadsområden, både i centralorten och på landsbygden.

Länsstyrelsen ser utifrån aktuell information inte några direkta hinder utifrån naturmiljön, skyddad natur och skyddade arter, bortsett från den föreslagna besöksanläggningen på Hunneberg. Dock behöver samtliga områden en tydligare redovisning av naturvärdena samt om skyddad natur eller skyddade arter berörs eller inte. Översiktsplanen behöver också kompletteras med en beskrivning av vilka konsekvenser som kan uppstå i respektive område och få med detta i ”Hållbarhetsbedömningen”. Det är bra att redovisa även om inga naturvärden eller skyddad natur eller arter berörs, så att planen blir tydlig.

För området Söderåkeren behöver kommunen beskriva påverkan på strandskyddet och om kommunen avser upphäva strandskyddet.

Kommentar: I avsnittet *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Strandskydd* beskrivs vilka områden som påverkas av strandskydd. Gällande planförslaget för *Söderåkeren* så berörs den västra del av strandskyddet för Nossan och ett eventuellt upphävande behöver utredas inom detaljplaneskedet. Alternativt att detaljplanen anpassar sig till strandskyddets befintliga utbredning.

Området Gaddeberga saknar helt beskrivning, vilket bör finnas.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats med en beskrivning av *Gaddeberga* under egen rubrik i *Mark- och Vattenanvändning*.

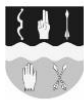
Grönblå infrastruktur

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen ser behov av att ta fram en grönstrukturplan, men kommunen bör komplettera översiktsplanen med beskrivningar av hur översiktsplanens förslag förhåller sig till de viktiga gröna och blåa stråk som ger förutsättning för spridning av växt- och djurliv. Grönblå infrastruktur bygger på insikten om att artrikedomen och populationsstorlek generellt sett ökar med områdenas storlek och kvaliteter, och minskar med ökad isolering och fragmentering.

Den grönblå infrastrukturen har även tydliga mellankommunala kopplingar. Länsstyrelsen vill tipsa kommunen om att ta stöd av underlag som finns kring grönblå infrastruktur, se även under rubriken ”Mellan-kommunala frågor”.

Kommentar: Två ställningstaganden har lagts till på avsnittet *Grönstruktur, natur och vatten*:

- Vid utveckling av parkmiljöer eller andra gröna ytor ska fokus ligga på ekosystemtjänster och hur pollinering kan gynnas.
- Vid planarbeten som berör värdefull naturmark bör en naturvärdesinventering tas fram för området.

Förslag till fortsatt arbete med grönstrukturplan för kommunen kompletteras att även innehålla en analys ur ett mellankommunalt perspektiv. Grön- och blåstruktur belyses nu även som en viktig mellankommunal fråga på avsnittet *Mellankommunalt perspektiv*.

Planförslaget *Hölja-Balders* har förtydligats gällande grön- och blåstruktur.

Planförslaget *Skubbet-området* har förtydligats gällande grön infrastruktur.

Strandskydd

Länsstyrelsen saknar genomgående tydlighet i översiktsplanen kring vilka områden som berörs av strandskydd och vilka konsekvenser det som föreslås i översiktsplanen har på strandskyddade områden. Där strandskyddet beskrivs i översiktsplanen, vore det bra om kommunen tydligare redovisar vilka områden som omfattas av strandskydd.

Kommunen skriver att dispens ska sökas från strandskyddsbestämmelserna vid behov, vilket är positivt. Länsstyrelsen kan inte se att kommunen avser upphäva något strandskydd inom de utpekade mark- och vattenområdena och Länsstyrelsen vill informera om att upphävande strandskyddet inom detaljplan ställer krav på grundliga utredningar.

För att exempelvis punkt 5 i 7 kap. 18 c § MB ska vara tillämplig, krävs att kommunen kan visa att behovet inte kan tillgodoses på annan plats. Kommunen ska kunna visa att en annan lokalisering är omöjlig eller i vart fall orimlig för att tillgodose det angelägna allmänna intresset. Det ska inte heller strida mot strandskyddets syften.

Kommentar: En lista i punktform med planförslag som kan påverka strandskyddet finns på kapitlet *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Strandskyddsområden som berörs av planförslaget*. Kommunen har förtydligat att ett upphävande inom en detaljplan ställer krav på utredning, där man bland annat ska kunna påvisa att behovet inte går att säkerställas på en annan lokalisering.

I dagsläget, i ett översiktplaneskede, är det svårt att veta om framtida detaljplaner kommer föreslå ett upphävande av strandskyddet. Inom planskedet får det utredas huruvida det är lämpligt alternativt om det finns möjlighet att anpassa detaljplanen efter strandskyddets utbredning. Strandskyddade områden är ofta förknippade med en risk för ras och skred, vilket gör att det kanske inte är lämpligt med ny bebyggelse just där. Även detta är en fråga som utredningarna i en detaljplan får titta närmare på.

Naturvårdsprogram

Kommunen bör även ta fram ett naturvårdsprogram för att i tidigt skede i framtida planering kunna bedöma lämplighet av exploatering beroende på naturvärdena inom kommunen. Det kan även vara möjligt att söka bidrag för framtagande av ett naturvårdsprogram.

Kommentar: Kommunen har för avsikt att ta fram en grönstrukturplan, och en tanke är att man i denna kan inkludera en del naturvårdsaspekter.

Områdesskydd

Kommunen behöver beskriva biotopskyddet närmare i översiktsplanen. Kommunen har många varierande biotoper som flertalet är skyddade enligt det generella biotopskyddet. Länsstyrelsen anser att det behövs en beskrivning av hur biotoperna inom översiktsplanen kan påverkas både på objektnivå, ur ett landskapsperspektiv och i förhållande till miljömålen.

Länsstyrelsen anser att det ska framgå i översiktsplanen att berörda biotoper ska förbli opåverkade så långt som möjligt. Om biotoperna påverkas, krävs en biotopskyddsprövning som görs av Länsstyrelsen. I det fall en biotopskyddsdispens bedöms möjlig att bevilja, kommer krav på kompensationsåtgärder att villkoras. Kompensationsåtgärderna ska i så fall motsvara storlek och funktion för den biotop som går förlorad.

Under rubriken Biotopskyddsområden kan det lätt tolkas som att det bara finns de generella biotopskydden. Fler typer av miljöer kan skyddas genom särskilda beslut av Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen eller kommunen.

Kommentar: Kommunen har i texten på avsnittet *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Biotopskydd*, förtydligat att de biotoper som finns inom kommunen så långt som möjligt ska förbli opåverkade. Det har också lagts till text som visar på biotopernas värde på objektnivå, ur ett landskapsperspektiv samt till miljömål. Texten har också kompletterats med en skrivning kring de särskilda biotoper som kan beslutas av länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller en kommun, samt vad som finns inom Grästorps kommun.

Artskydd

Översiktsplanen behöver kompletteras med en beskrivning av artskyddet och när artskyddsförordningen kan beröras. Översiktsplanen bör innehålla upplysning om att artskyddet kan aktualiseras i senare skede, vid närmare inventeringar inför detaljplanprocesserna.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats med en text om artskydd, artskyddsförordningen samt fridlysta arter och hur arter kan bli påverkade av exploatering. Det finns också med en upplysning om att artskyddet kan aktualiseras vid en naturvärdesinventering inför ett detaljplanearbete.

Areella näringar

Jordbruksmark

Länsstyrelsen menar att det finns en dubbeltydighet i kommunens förhållningssätt till jordbruksmarken. Kommunen beskriver jordbruksmarken som mycket värdefull och bördig med hög produktionspotential, men samtidigt innehåller översiktsplanen förslag som påverkar jordbruksmarkens värde.

Utbyggnad föreslås på flera jordbruksskiften som efter exploatering kommer bli mindre, vilket går emot att kommunen skriver att jordbruksmarken inte ska splittras upp. Bebyggelse nära jordbruksmarken kan i sig göra skiftena mindre attraktiva att bruka, både med hänsyn till fler närboende och till att skiftena med minskas storlek inte är lika väl lämpade för rationellt jordbruk.

På lång sikt kan det vara ett problem att bygga in vägkorsningar och annan infrastruktur i byar och tätorter, det vill säga att bygga på flera sidor om vägar och järnvägar som exempelvis i Frambo och Flakeberg. Risken finns att det kommer en tid då infrastrukturen behöver ledas om och ta ny mark i anspråk. Nya vägdragningar medför ofta jordbruksskiften och att brukningsenheter delas upp.

Kommentar: Frågan om jordbruksmark är en dubbelbottnad fråga. Kommunen menar att de i och med sitt planförslag, som bygger vidare på befintlig infrastruktur och ansluter till tätort och byar som nya årsringar, tar hänsyn till jordbruksmarken och samtidigt ger kommunen möjlighet att utvecklas och bidra till bostadsförsörjningen. Planförslaget har reviderats och ianspråktagandet av jordbruksmark har minskat från 176 ha (1 %) till 111 ha (0,7 %).

Granskningshandlingen har kompletterats med en illustration som tydligare visar hur ny bebyggelse ska anpassa sig till landsbygdens landskapsbild och arkitektur.

Synpunkten gällande vägkorsningar och infrastruktur i byar noteras.

Väsentliga samhällsintressen

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen har förtydligat vad som utgör väsentliga samhällsintressen och bland annat lyfts bostadsförsörjningsbehovet fram. Dock är uppförandet av enskilda hus inte att betrakta som ett väsentligt samhällsintresse, enligt praxis och vägledande domar. Därmed strider kommunens ambitioner om fortsatt utbyggnad av enskilda hus på jordbruksmark i byarna mot lagstiftning och rådande praxis.

Kommentar: Grästorps kommun har hälften av sin befolkning på landsbygden, och för att kommunen ska förbli en levande landsbygdskommun måste landsbygden med dess byar också få utvecklas. Däremot behöver bebyggelsekompletteringen ske på ett varsamt sätt, där inte jordbruksmark söndras och där befintlig infrastruktur kan nyttjas. Tillkommande bebyggelse behöver också samspela med landskapet och de friluft-, kultur-, och naturmiljöintressen som finns. Tillkomst av ny bebyggelse som gynnar generationsväxling i jordbruket och som innehåller verksamheter som kompletterar jordbruksdriften ska också eftersträvas. Kommunen delar Länsstyrelsens bedömning att enskilda hus inte kan betraktas som ett allmänt intresse, sett ur det enskilda fallet. Däremot sett till det större perspektivet,

om en levande landsbygd, är kommunens uppfattning att det är ett väsentligt samhällsintresse för en landsbygdskommun som Grästorp.

Alternativ lokalisering

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen presenterat ett ”Alternativ skog” i hållbarhetsbedömningen. Översiktsplanen behöver kompletteras med motsvarande utredning av alternativa lokaliseringar för den bebyggelse som planeras på jordbruksmark på andra platser i kommunen som inte ligger i eller i anslutning till tätorten.

Kommentar: Alternativa lokaliseringar till dessa områden får vid behov utredas och presenteras som en enskild utredning till respektive detaljplan som tas fram.

Planerat verksamhetsområde vid Tre Älgar

Detta område föreslås till stor del på jordbruksmark och denna typ av etablering ryms varken inom kommunens definition av väsentliga samhällsintressen eller inom den lokaliseringsutredning som presenteras i hållbarhetsbedömningen.

För detta förslag kan kommunen behöva redovisa väsentligt samhällsintresse samt varför ingen annan mark än jordbruksmark kan användas i stället. Eftersom det berör jordbruksmark av hög kvalitet kan det vara nödvändigt att leta och redovisa alternativa lokaliseringar i hela kommunen och även i angränsande kommuner.

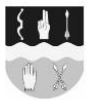
Kommentar: Området i sig är utpekad utifrån sitt goda logistiska läge, och skiljer sig på många sätt mot de verksamhetsområden som pekats ut i anslutning till tätorten. Tre Älgar har i dag både goda kollektivtrafikförbindelser och en gång- och cykelväg av hög standard in till centrum som möjliggör en hållbar arbetspendling. Kommunen instämmer i att ny verksamhetsmark som tar jordbrukarmark i anspråk ska anpassas i största möjliga mån efter terrängförhållanden så pågående jordbruksverksamhet inte försvåras.

Energi, material och teknisk försörjning

Energiplanering

Översiktsplaneringen är ett viktigt verktyg för att kommunens, länets energiförsörjning ska kunna ske hållbart och säkert. Eftersom det blir allt viktigare att hitta utrymme för energiproduktion, anser Länsstyrelsen att kommunens översiktsplan bör innehålla en strategi för förnyelsebar energiproduktion.

Enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. Grästorps kommun har i dagsläget ingen sådan plan. Den kunskap och i vissa fall strategiska inriktningar som kommunen redovisar i energiplanen kan påverka avvägningar och utpekandet av markanspråk i översiktsplanen. Den kommunala energiplanen är också ett viktigt verktyg för energiplaneringen på regional nivå. Länsstyrelsen har tagit fram en ”Vägledning för kommunala energiplaner” i syfte att stötta kommunernas framtagande av energiplaner.

Kommentar: Kommunen delar Länsstyrelsens uppfattning om att energiplaneringen behöver ske på olika nivåer. Grästorps kommun hade en energiplan men som nu är föråldrad och en ny behöver tas fram. Särskilt med tanke på att energiplaneringen håller på att uppdateras på skaraborgsnivå i ett gemensamt arbete. Kommunen har föreslagit att en energiplan ska tas fram, som ett följduppdrag till översiktsplanen.

Solenergi

För att ge vägledning för framtida ansökningar om solcellsanläggningar kan kommunen i översiktsplanen formulera övergripande ställningstaganden alternativt arbeta mer konkret med principer och riktlinjer samt eventuellt peka ut fler områden för solcellsanläggningar. Det finns restriktioner kring flygflottiljen som medför ökade krav vid byggnationer av solceller, men vilka krav det är framgår inte av översiktsplanen.

På Länsstyrelsens hemsida finns information om solceller på mark generellt. Det finns också en vägledning om solceller på jordbruksmark.

Kommentar: Även solenergi får ses som en del av det arbete som ska ske med att ta fram en ny energiplan. Översiktsplanen har kompletterats avseende solcellsanläggningar och vad som gäller kring bygglov under avsnittet *Tekniska anläggningar*. Ett ställningstagande kring kommunens syn på förnyelsebar energi har lagts till: *“Kommunen ska verka för, och ser positivt på, en ökad andel elförsörjning och elproduktion från förnybara energikällor.”*

Energidistribution

Övergripande information kring Svenska kraftnäts framtida planer för transmissionsnätet finns beskriven i ”Systemutvecklingsplan 2022–2031”.

Kommentar: Noteras

Materialförsörjning

Översiktsplanen bör kompletteras med någon form av redovisning av hur befintliga berg- och grustäkter inom kommunen kan försörja kommunens utbyggnads enligt översiktsplanen.

Kommentar: Kommunen noterar synpunkten men avser inte att komplettera översiktsplanen avseende detta.

Vatten och avlopp

Det är viktigt att kommunen arbetar för att lösa kapacitetsproblemen i avloppsreningsverket i Forshall, för att undvika att avloppsvatten breddas till Nossan. Kommunen bör även planera för en kapacitetshöjning av verket så att de på sikt kan koppla på fler av de hushåll som har en enskild lösning för avloppsrening.

Länsstyrelsen anser att kommunen i översiktsplanen behöver redogöra för hur kommunen bättre ska kontrollera enskilda avlopp på landsbygden, i syfte att minska övergödningen i Dättern.

För en rad föreslagna utbyggnadsområden, till exempel i Frambo, Söderåkern, öster om Västölet och Hölja-Balders, saknas det beskrivningar av hur de föreslagna förändringarna påverkar flera vattenfrågor. Kommunen bör komplettera översiktsplanen med detta.

Kommentar: Utanför kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp kan vatten och avlopp lösas genom anslutning till någon av vatten- och avloppsföreningarna på landsbygden alternativt genom enskild anläggning. För en anslutning till allmän VA-anläggning förutsätts att det enskilda hushållet är ansluten till en förening som har avtal med kommunen. För enskilda anläggningar ska kommunens riktlinjer för enskilda avlopp följas. I riktlinjerna ställs olika krav på rening beroende på platsens förutsättningar. På det stora hela har flera av kommunens enskilda avlopp bytts ut till en anslutning till någon av kommunens avloppsföreningar på landsbygden. Föreningarna är i sin tur påkopplade på kommunens ledningsnät och det leds till avloppsreningsverket.

Hållbarhetsbedömning

Hållbarhetsbedömningen ger en relativt bra överblick över vilka konsekvenser på övergripande nivå som förslaget till översiktsplan bedöms få på olika värden. Med tanke på att översiktsplanen också innehåller relativt detaljerade förändringsförslag, finns det risk att det saknas konsekvensbeskrivning av dessa förslag i Hållbarhetsbedömningen.

Länsstyrelsen rekommenderar att arbetet med Hållbarhetsbedömningen fortsätter parallellt med bearbetning och komplettering av översiktsplanen, så att eventuella förändringar kan vävas in i beskrivningen av konsekvenser.

Genom att använda begreppet ekologisk i stället för miljömässig exkluderas den holistiska miljön så som den anges i MB. I balkens miljödefinition ingår även kulturmiljö, tillsammans med naturmiljö och kemisk miljö. Länsstyrelsen rekommenderar därför att kommunen använder begreppet miljömässig i stället för ekologisk.

Kommentar: Hållbarhetsbedömningen har uppdaterats parallellt med översiktsplanens granskningshandling.

Översiktsplanens funktionalitet

Länsstyrelsen saknar en zoombar och klickbar karta som redovisade kommunens förslag till mark- och vattenanvändning i sin helhet.

Den digitala kartan kan utvecklas så att rekommendationer, ställningstaganden och konsekvenser tydligare kopplas till det geografiska området i kartan som visar mark- och vattenanvändning.

Länsstyrelsen noterade vid genomläsningen av den digitala översiktsplanen att vissa kartor inte fungerade och att länkarna till de befintliga kulturmiljöerna inte fungerade, samt att kartinformationen inte innehöll utförligare informationen om föreslagen markanvändning. Läsbarheten ökar om en sådan koppling finns.

Kommentar: I granskningshandlingen finns nu en zoombar karta på kommunens föreslagna mark- och vattenanvändning. Den hittas på kapitlet *Mark- och vattenanvändning* under ett eget

avsnitt kallat *Markanvändningskarta*. Då kommunen började arbeta med en granskningshandling parallellt kan det ha lett till att vissa lager och kartor i samrådshandlingen tappade sin koppling. Det ska vara åtgärdat nu, samt länkarna på kulturmiljöer.

Till granskningshandlingen är det möjligt att klicka upp en "info-ruta" på varje objekt i kartorna, även på lager som tillhör *Hänsyn och riksintressen* samt *Underlag*.

Skogsstyrelsen

Under rubriken biotopskyddsområden kan det lätt tolkas som att det bara finns de generella biotopskydden. Fler typer av miljöer kan skyddas genom särskilda beslut av Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen eller kommunen.

Naturvårdsavtal är en formellt skydd av skogsmark som saknas under rubriken skyddade områden. Naturvårdsavtal kan bildas för att skydda höga naturvärden eller höga sociala värden. Skogsstyrelsen, länsstyrelser och kommuner kan teckna naturvårdsavtal med markägarna.

För att minska riskerna för översvämningar i samband med t ex skyfall är det bra att försöka behålla vattnet i landskapet genom olika förebyggande åtgärder. Mer information och praktiska tips finns i handboken *Naturbaserade lösningar mot översvämning* som Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen tagit fram.

Vi har inte tittat närmare på om föreslagna exploateringsområden krockar med andra intressen men Skogens pärlor ger bra vägledning om var det finns hänsyn att ta. Utebliven träff i Skogens pärlor utesluter inte förekomst av odokumenterade värden inklusive hänsynskrävande biotoper. Det är därför viktigt att ni själva gör en inventering som belyser områdenas kvaliteter i samband med detaljplanering.

Kommentar: Kommunen har i texten på avsnittet *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Biotopskydd*, förtydligt att de biotoper som finns inom kommunen så långt som möjligt ska förbli opåverkade. Det har också lagts till text som visar på biotopernas värde på objektnivå, ur ett landskapsperspektiv samt till miljömål. Texten har också kompletterats med en skrivning kring de särskilda biotoper som kan beslutas av länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller en kommun, samt vad som finns inom Grästorps kommun.

Översiktsplanen har också kompletterats med en text om naturvårdsavtal, under rubriken *Skydd av naturområden*.

Kommunen är medveten om vikten av gröna kilar och att de behålls och stärks, bl.a. för att kunna hålla vattenmängder vid skyfall. Översiktsplanen föreslår att en grönstrukturplan tas fram för tätorten för att studera detta vidare. Ställningstagandet "*Vid planarbeten som berör värdefull naturmark bör en naturvärdesinventering tas fram för området*" har lagts till i granskningshandlingen.

Post- och telestyrelsen

PTS är central förvaltningsmyndighet med ett samlat ansvar – sektorsansvar – inom områdena post och elektronisk kommunikation. Inom ramen för detta arbete skall PTS bland annat:

- främja tillgången till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer enligt de mål som anges i lag (2022:482) om elektronisk kommunikation
- verka för robusta elektroniska kommunikationer och minska risken för störningar, inbegripet att upphandla förstärkningsåtgärder, samt verka för ökad krishanteringsförmåga

Vidare får PTS genom upphandling verka för att tillgodose totalförsvarets behov av posttjänster och elektroniska kommunikationstjänster under höjd beredskap, och stärka samhällets beredskap mot allvarliga störningar av elektronisk kommunikation och posttjänster i fred.

IT-infrastrukturen är en förutsättning för bland annat näringslivsutveckling, sysselsättning, forskning och innovationer, vård och omsorg, miljö och klimat, utbildning och kompetensförsörjning samt social delaktighet. Av denna anledning anser vi även att IT-infrastrukturen måste in i samhällsplaneringsprocessen på regional och kommunal nivå. Om inte IT-infrastruktur beaktas i samhällsplaneringen finns risken att de tjänster som är beroende av infrastrukturen inte når ut till användarna.

Det säkerhetspolitiska läget har också riktat fokus mot behovet av en robust civil infrastruktur. Förmågan att kommunicera är en förutsättning för att samhällets grundläggande funktionalitet ska kunna upprätthållas. Exempelvis krävs elektronisk kommunikation för att genomföra betalningar, säkerställa leveranser och återställa trasiga nät. Att civila funktioner är funktionella i händelse av ofred är också viktigt för totalförsvarets militära del. Vid ett så kallat gråzonsläge eller i samband med en större kris kan infrastrukturen utsättas för påfrestningar. Vidare kan naturhändelser såsom översvämningar påverka funktionaliteten. PTS arbetar aktivt med dessa frågor, bl.a. genom att dela ut statligt stöd till företag för att genomföra åtgärder för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer.

PTS har inte tillgång till detaljinformation om hur operatörer och andra ledningsägare utformar sina nät utan hänvisar till de operatörer och ledningsägare som blir berörda inom aktuellt område för ytterligare information. I detta fall kan det vara lämpligt att kontakta nationella bredbandsaktörer samt aktuella regionala och lokala bredbandsaktörer. Kommunen bör ha en förteckning över vilka befintliga ledningsägare som blir berörda eller liknande funktion. Exempelvis bredbandskoordinatorer bör ha information om potentiella ledningsägare gällande elektroniska kommunikationer.

Vidare driver PTS ett system för begäran om ledningsanvisning, ”ledningskollen.se”. För att identifiera vilka som är berörda ledningsägare kan en förfrågan skickas via <https://www.ledningskollen.se/>

PTS har i tidigare skrivelse till respektive länsstyrelse lämnat uppgifter om teleanläggningar som är att anse som riksintressen i enlighet 3 kap 8 § miljöbalken och 2 § p. 9 förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m.

Avseende vindkraftverk så kan dessa i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler på ett negativt sätt. Speciellt gäller detta för radiolänkförbindelser. PTS rekommenderar därför att ett samrådsförfarande genomförs mellan vindkraftsbolag och de radiolänkoperatörer som blir berörda av vindkrafts-etableringen för respektive område för att minimera störningsriskerna. Inför ett sådant samråd kan PTS bidra med information om vilka de berörda radiolänkoperatörerna är.

Kommentar: Kommunen strävar efter att alltid ha en tidig dialog med den lokala leverantören av bredband, där av ställningstagandet ”Vid detaljplanearbeten eller vid etableringar av verksamheter och andra elintensiva anläggningar ska en tidig dialog med Grästorps Energi inledas”. Kommunen nyttjar ledningskollen, en bra hjälp vid planering av samhällsutvecklingsprojekt. Vindkraftverk är i dagsläget inte aktuellt inom kommunen då Såtenäs flygflottilj begränsar kommunen att bygga i höjdd.

Lantmäteriet

Lantmäterimyndigheten har ingen lagstadgad skyldighet att granska översiktsplaner och dessa berör normalt sett endast indirekt Lantmäteriets kommande arbete. Lantmäteriet har därför inte granskat den aktuella översiktsplanen och lämnar därför inga synpunkter.

Kommentar: Kommunen noterar informationen.

Trafikverket

Ärendebeskrivning

Trafikverket har mottagit ovan rubricerat ärende för yttrande.

Grästorps kommun har tagit fram förslag till ny översiktsplan (ÖP) som sträcker sig fram till år 2045. Översiktsplanen utgör ett av kommunens viktigaste och mest långsiktiga styrdokument gällande användning av mark- och vattenområden.

Kommunens ÖP ska möjliggöra för ett invånarantal om 6500 personer år 2045. Detta innebär att fler bostäder behövs inom kommunen och arbetstillfällen behöver tillskapas. Kommunen präglas av landsbygd med jordbruksmark och viss del skog, bebyggelseutveckling föreslås ske i form av kompletteringar i anslutning till tätorten och de mindre samhällena.

Synpunkter och upplysningar

Trafikverket anser att kommunen gjort ett gediget arbete som utförligt beskriver de statliga infrastrukturanläggningarna inom kommunen och med kopplingar till omlandet. Överlag har Trafikverket inga större synpunkter mer än följande:

- I planförslaget finns ”utredning ny väg-länk” mellan Salstad (väg 2560) och cirkulationsplatser vid Tre älgar (väg 44) utpekade. Trafikverket vill informera om att vägen avser bli statlig ska behovet spelas in via Skaraborgs kommunalförbund till regional infrastrukturplan som Västra Götalandsregionen beslutar om.
- Under år 2020 genomförde Trafikverket en nationell översyn och revidering över samtliga infrastrukturanläggningar som var utpekade som riksintressen. I beslutet (TRV 2020/131663) utgick väg 47 Vara – Trollhättan som riksintresse för kommunikationer. Kommunen behöver justera handlingarna och ta bort text och kartor som beskriver väg 47 som riksintresse.

Trafikverket ser fram emot fortsatt deltagande i kommunens översiktsplanering.

Kommentar: Beskrivningen runt “utredning ny väg-länk” mellan Salstad och

cirkulationsplats Tre Älgar har uppdaterats i granskningshandlingen för att förtydliga att det behovet ska spelas in till regional infrastrukturplan.

Riksintresset berörande väg 47 har tagits bort i kartor och text.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har i dagsläget inga anläggningar eller planerade projekt i Grästorps kommun. Svenska kraftnäts anläggningsobjekt finns att hämta via Geodataportalen, www.geodata.se

För övergripande information rörande Svenska kraftnäts framtida planer för transmissionsnätet för el hänvisar vi till Systemutvecklingsplan 2022-2031. Dokumentet finns publicerat på vår webbplats: <http://www.svk.se>

Kommentar: Noteras.

Räddningstjänsten Skaraborg

Med anledning av att Grästorp kommunens arbete med ny översiktsplan 2045 är Räddningstjänsten Skaraborg uppmanad att lämna åsikter som remissinstans. De åsikter som identifierats är följande:

- Översiktsplan 2045 för Grästorps kommun utgår från kommunens vision som bland annat fastslår att kommunen ska ha 6 500 invånare år 2045, en ökning på 900 personer mot dagens befolkningsantal.

Det är viktigt att räddningstjänstens förutsättningar, både lokalt i Grästorp och förbundsövergripande, utvecklas i takt med kommunens utveckling både vad gällerräddningstjänstens operativa förmåga och förmågan att hantera myndighetsutövning. Likaså påverkas räddningstjänstens förmåga att medverka i kommunens plan- och byggprocess, krisberedskap och höjd beredskap.

Fler invånare i kommunen medför fler bostäder, fler företag och verksamheter.

Räddningstjänstens myndighetsutövning utgörs bland annat av att medverka till att säkerställa risk- och säkerhetsperspektivet i planprocessen samt säkerställa brandskyddets utformning åt kommunen i byggprocessen. Vidare utgör räddningstjänsten tillsynsmyndighet enligt lag om skydd mot olyckor och lag om brandfarliga och explosiva varor. Mer mark som ska planeras och bebyggas medför fler ärenden till räddningstjänsten som ska hanteras, fler verksamheter innebär fler tillsynsärenden enligt tidigare beskrivna lagstiftningar, fler tillstånd för hantering av brandfarlig eller explosiv vara, fler remissärenden i samband med alkoholservering, osv. Ett ökat invånarantal innebär också fler evenemang som i sin tur medför fler remissärenden från polisen till räddningstjänsten.

- I översiktsplanen beskrivs kommunens ställningstagande till räddningstjänstens insatstider, uttryckningsvägar och möjlighet till brandposter genom att detta ska beaktas i vid planering, lovgivning och projektering.

Denna information behöver förtydligas med vilken påverkan räddningstjänstens insatstider har för ex. nybyggnation i kommunen. I många kommuner, så även i Grästorps kommun, dimensioneras de flesta byggnader med flera plan, ex. bostadshus, med alternativ utrymningsväg via räddningstjänstens stegutrustning. Detta är enbart tillåtet, enligt nu gällande byggregler, för platser där räddningstjänstens kan vara på plats inom 10 minuter från larm, vilket medför att området där detta är möjligt idag utgörs av centrala Grästorp. Insatstiden innehåller tid från larm till räddningstjänsten är framme på skadeplats och kan påbörja utrymningen, i detta är även inryckningstid inräknad då räddningstjänsten i Grästorp består av räddningspersonal i beredskap (RiB). Viktigt att beakta är att i områden som ligger utanför aktuell insatstid måste alternativ utrymningsväg säkras på annat sätt, ex. genom att byggnaden konstrueras med ex. anpassade trapphus, flera fasta utrymningsvägar eller liknande. Dessa lösningar är säkrare och mer robusta för de boende vid en händelse där de behöver utrymma än att utrymma via räddningstjänstens stegutrustning men de utgör generellt en fördröjning av byggprojekt. Räddningstjänstens insatstider på 10, 20 respektive 30 minuter bör vara med som kartlager i kartan som finns i översiktsplanen.

Vidare behöver informationen gällande brandposter och brandvattenförsörjning förtydligas, framförallt gällande ansvarsförhållanden mellan räddningstjänsten och kommunen samt internt inom kommunen. Kontinuerlig tillgång till vatten vid brandsläckning är avgörande för räddningstjänstens möjligheter att genomföra effektiva släckinsatser. Det behöver tydliggöras att det är kommunens ansvar (enligt lag om skydd mot olyckor) att det vidtas åtgärder för att hantera skador till följd av brand, ex. brandvattenförsörjning. Detta är inte ett ansvar som åligger räddningstjänsten. Hanteringen av brandvattenförsörjning internt inom kommunen behöver också tydliggöras. VA-huvudmannen ansvarar för den allmänna dricksvattenförsörjningen. VA-huvudmannen är inte skyldig att tillgodose räddningstjänstens brandvattenbehov genom den allmänna dricksvattenanläggningen och får normalt inte säkerställa brandvattenbehovet via VA-taxan.

- I översiktsplanen beskrivs att ny placering av räddningstjänst (brandstation) ska utredas för att underlätta inställelsen. Det är viktigt att räddningstjänsten är kontinuerligt involverad i denna process samt att räddningstjänstens insatstid beaktas i utredningen. Insatstiden är en viktig parameter i utredningen för att framförallt säkerställa att kommuninvånarna får räddningstjänstens hjälp så fort som möjligt vid en eventuell händelse men också för att säkerställa goda förutsättningar för byggnation inom kommunen där utrymning förlitar sig på räddningstjänstens stegutrustning.
- I översiktsplanen beskrivs kommunens arbete med klimatanpassning. Bland annat beskrivs att kommunen ska arbeta med klimatanpassning på ett brett plan i kommunens alla verksamhetsområden. Vidare beskrivs att det krävs en beredskap i samhället för att förebygga och minimera påverkan på bland annat bebyggelse, infrastruktur, biologisk mångfald, livsmedelsproduktion och dricksvattenkvalitet. Klimatförändringar leder till ökad nederbörd, stigande havsnivåer och grundvattenhöjning, högre temperatur och ändrad relativ fuktighet. Det handlar också om en ökad frekvens av extrema väderhändelser som stormar, skyfall och värmeböljor med torka och risk för skogsbränder. Som en följd av klimatförändringar riskerar problemen med översvämningar, ras, skred och erosion att öka. Detta får konsekvenser för

såväl bebyggelse och infrastruktur som för de areella näringarna, människors hälsa och säkerhet och för flora och fauna i vår natur.

En stor del av den klimatpåverkan som sker medför olika typer av olyckshändelser där räddningstjänsten och räddningstjänstens förmåga är central. Exempel på olyckshändelser kopplade till klimatet som blir vanligare och vanligare är skogsbränder och skyfall. Båda dessa olyckshändelser kommer att hanteras av räddningstjänsten tillsammans med andra delar av kommunen och samhället. Det är viktigt att även räddningstjänstens roll i kommunens arbete med klimatanpassning beskrivs och beaktas. Det går att göra mycket genom exempelvis förebyggande arbete för att mildra konsekvenserna av olyckshändelser kopplade till klimatet men det är alltid viktigt att det finns en grundläggande förmåga hos räddningstjänsten, som utvecklas i takt med klimatets utveckling, för att hantera de olyckshändelser som ändå inträffar med så liten påverkan som möjligt på invånarna och samhället.

Kommentar: Kommunen arbetar för närvarande med att göra en lokaliseringsutredning för att hitta den mest fördelaktiga platsen för etablering av en ny räddningsstation. Räddningstjänsten Skaraborg är med och bidrar i detta arbete. Insatstider analyseras med GIS för att tydliggöra vilka området som ligger inom 10 minuters insatstid.

Kartan i översiktsplanen kompletteras med isokronlager över räddningstjänstens insatstider på 10, 20 och 30 minuter.

Kommunen är medveten om sitt ansvar för brandvatten enligt plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 6 § och Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 3 kap. 1 §. Granskningshandlingen kompletteras med ett förtydligande om detta. Kommunen arbetar utifrån en åtgärdsplan för att göra samhället mer robust mot framförallt översvämningar i förebyggande syfte för att mildra konsekvenserna av framtida regnmängder. Klimatförändringar och dess påföljande risker såsom översvämningar, ras skred och erosion ska beaktas vid planering och utbyggnad av samhället.

VGR/Västtrafik

Västra Götalandsregionen har tagit del av samrådshandlingen för ny översiktsplan för Grästorps kommun. Avdelningen för Regional samhällsplanering yttrar sig utifrån infrastruktur- och kollektivtrafiknämndens ansvarsområden. Yttrandet har stämts av med Västtrafik och deras synpunkter har arbetats in i remissvaret.

Regionala mål och strategier, utgångspunkter för yttrandet

I Västra Götaland har det i bred samverkan tagits fram ett flertal mål och strategier som är regionens och kommunernas gemensamma prioriteringar för regionens utveckling.

Övergripande är Vision Västra Götaland – Det goda livet. Västra Götaland ska vara en attraktiv region att bo, verka och leva i och invånarna i Västra Götaland ska ha bra förutsättningar att ta del av arbete, utbildning och livskvalitet. Målet i den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 är *Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.*

En av de långsiktiga prioriteringarna i utvecklingsstrategin är att *knyta samman Västra Götaland* – för hållbar och förbättrad tillgänglighet. Yttrandet utgår i första hand från Regionalt trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland och Regional plan för transportinfrastrukturen. Västra Götalandsregionens långsiktiga mål för persontransporter är att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Målet för godstransporter är att vara en internationellt och nationellt ledande hållbar logistikregion med utvecklad intermodalitet.

Det är vid byggande av områden för bostäder och verksamheter som förutsättningarna för transportsystemet läggs fast. Att våra transporter idag använder mycket energi, samt ger stora utsläpp av koldioxid och andra emissioner är delvis en konsekvens av vår utspridda bebyggelsestruktur.

Om ny bebyggelse koncentreras till befintliga orter och längs stråk ger det möjlighet för fler att använda cykel, gång och kollektivtrafik för sina resor.

Synpunkter på översiktsplanen

Översiktsplanen finns i första hand tillgänglig i digital form, men också utskriven att läsa i Grästorp. Den digitala versionen är överskådlig och väl strukturerad samt lätt att hitta och navigera i. Det samlade intrycket av planförslaget är att det är väl genomarbetat och baseras på relevanta avväganden och prioriteringar.

Nedan redovisas ett antal generella och specifika synpunkter på planen ur ett infrastruktur- och kollektivtrafikperspektiv.

I kapitlet om Utgångspunkter, avsnittet Regionalt och delregionalt perspektiv beskrivs att Trafikförsörjningsprogrammet är en viktig utgångspunkt. Det behöver förtydligas att nuvarande Trafikförsörjningsprogram gäller för åren 2021-2025 och att det är ur detta program det övergripande målet i texten är hämtat.

I samma avsnitt refereras till Målbild 2025 – Kollektivtrafik, något som togs fram för varje delregion och kan ses som en föregångare till Trafikförsörjnings-programmet. Målbilderna arbetades in i den första versionen av Trafikförsörjningsprogrammet, och är inte längre relevanta att hänvisa till.

Den strukturbild för utveckling av Grästorp som översiktsplanen beskriver med fokus på att fortsätta utveckla tätorten med bostäder, verksamheter och service är positiv ur ett hållbarhetsperspektiv då det gäller möjligheten att öka andelen hållbara resor. Att fortsatt samla skol- och idrottsverksamhet till Lunnevi området är ett gott exempel på detta. När det gäller nya bostäder på landsbygden så är det avgörande att de lokaliseras på det sätt som kommunen beskriver till platser där det finns bra kommunikationer mot tätorten – då helst i de stråk som erbjuder kollektivtrafik. Utmaningen med dessa glesta geografier är att de sällan genererar tillräckligt underlag för linjelagd kollektivtrafik, och därför är satsning på andra hållbara färdmedel ett viktigt komplement.

Skrivningar i planförslagets avsnitt om Hållbar utveckling i Grästorps kommun om att kommunen ska verka för att underlätta för hållbara resor genom exempelvis utbyggnad av cykelvägnätet och förbättra möjligheten att kombinera cykel och kollektivtrafik är positiva. Det noteras också

glädjande nog att även underhåll av gång- och cykelvägar lyfts inom ramen för Grästorps hållbarhetsarbete.

Utvecklingsområdena utmed väg 186 (Söderskogen, Tengeneskogen, Österskogen och i viss mån Söderåkern) är i dagsläget svåra att kollektivtrafikförsörja i någon större utsträckning eftersom de ligger utmed stråk utan något större resande. Västtrafik ser behov av en översyn av kollektivtrafikeringen när området utvecklas. Västtrafik följer utvecklingen och samverkar med kommunen i denna fråga.

Västra Götalandsregionen noterar den spännande centrumutvecklingen som möjliggörs när den nya förbifarten står klar och som inkluderar en omgestaltning av Södergatan. Det är positivt att säkerhetshöjande åtgärder för oskyddade trafikanter planeras, men det är också viktigt att busstrafikens framkomlighet beaktas eftersom gatan trafikeras av en expresslinje, för vilken korta restider är prioriterat. Det är viktigt att den pågående konstruktiva dialogen mellan Västtrafik och kommunen fortsätter i denna fråga.

De tillkommande verksamhetsområdena öster om den nya sträckningen av väg 47 (Västölet och Öster om Västölet) behöver planeras väl utifrån utmaningen av de barriärer som både väg 47 och Älvsborgsbanan utgör för rörelser till och mellan områdena.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats med ett förtydligande kring vilka årtal som nuvarande trafikförsörjningsprogrammet gäller för. Målbild 2025 – kollektivtrafik, är borttaget.

Grästorps kommun delar uppfattningen om att landsbygdsboende behöver tillkomma i lägen med bra uppkoppling mot tätorten, och kommunen satsar på att komplettera landsbygden med gång- och cykelvägar i den utsträckning som är möjligt. Kommunen är medveten om att kollektivtrafik längs med väg 186 behöver ses över då det blir aktuellt med utbyggnad av tätorten söder ut. Dialog kring detta sker bland annat med Västtrafik på de årliga samverkansmötena, samt i framtida planarbeten.

Gällande Södergatan finns det med i planeringen att ha dialog med de bussföretag som trafikerar där, för att på ett lämpligt sätt anpassa åtgärder efter deras behov. Linje 1 express är en extremt viktig busslinje för Grästorp, som gör kommunen uppkopplad mot omkringliggande städer. Kommunen vill fortsatt verka för en god framkomlighet på Södergatan för bussar, lantbruksfordon samt tunga transporter med målpunkt i Grästorp.

I pågående detaljplan för Västölet har en trafikutredning utförts som tittar på områdets trafiksträng, samt in- och utfarter mot väg 47. Avstånd och risker mot järnväg är också något som berörs inom planarbetet.

LRF Grästorp

Mängd åkermark

Grästorps kommun önskar i översiktsplanen ta i anspråk 176 ha jordbruksmark. Vi i kommungruppen för LRF Grästorp har förståelse för att kommunen har begränsat med alternativ för tillväxt utanför produktiv jordbruksmark. Men vi vill klargöra att 176 ha är en väldigt stor yta

för en önskad befolkningstillväxt från 5600 personer till 6500 personer år 2045. Vi vill se ett formulerat ställningstagande under avsnittet "Bostadsförsörjning" liknade den som finns i ställningstaganden 3 och 4 under avsnittet "Näringsliv och verksamheter". Detta för att säkerställa att alla alternativ undersöks så att kommunen följer 3 kap. 4 § i miljöbalken. Som översiktsplanen tar upp får brukningsvärd jordbruksmark bara tas i anspråk för bebyggelse om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen. Om alla andra alternativ såsom exempelvis förtätning uteslutits ska lämplig mark inte väljas enbart utifrån logistiska parametrar. Marks brukningsvärde bedöms med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar. Vi i LRFs kommungrupp tycker också det är viktigt att det inte bara tar hänsyn till markens avkastningsförmåga när mark väljs ut för exploatering. Mark kan ha olika fördelar för olika produktionsgrenar, ha starka logistiska fördelar för olika företagare eller framtida potential.

Kommentar: I granskningshandlingen har andelen åkermark som tas i anspråk minskat från drygt 1 % till 0,7 %. Detta innebär ca 111 ha istället för 176 ha. Kommunen vill även tillägga att denna mark ska räcka till både bostäder och nya arbetsplatstillfällen.

Den mark som pekats ut på landsbygden, i anslutning till de byar med sammanhållen bebyggelse, tas i granskningsförslaget bort för att istället ersättas av fler generella ställningstaganden för ny bebyggelse på landsbygden.

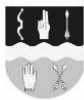
Ett ställningstagande om att *noga avvägningar mellan att planlägga för bostäder och värmandet om jordbruksmark behöver göras*, har även lagts till på avsnittet *Bostadsförsörjning*.

Som ett följduppdrag till arbetet med översiktsplanen vill kommunen verka för en klassificering av jordbruksmark inom kommunen. Ett sådant uppdrag behöver utgå från en rad aspekter så som markens läge, arrondering, beskaffenhet etc.

Under kapitlet "Mark- och vattenanvändning" och avsnittet "Areella näringar" vill vi se ett ställningstagande som stödjer jordbruksföretagens möjlighet att själva bygga på jordbruksmark för att utveckla sin verksamhet. Jordbruksmark ska skyddas från att byggas bort men samtidigt måste det finnas möjlighet för näringen att växa och utveckla sina företag. Vi vill även se ett ställningstagande under samma avsnitt som säkerställer att det underlättas för byggandet av bostäder på jordbruksmark i de fall de ingår i en plan för generation- och ägarskifte av lantbruksfastigheter. Andemeningen av detta uttrycks väl i andra stycket under "JORDBRUKSMARK Planförslag" men vi vill se det som ett ställningstagande för att underlätta handläggningsprocesser i dessa ärenden.

Kommentar: Granskningshandlingen förtydligas med ställningstagande avseende jordbruksföretagens möjlighet att själva bygga på jordbruksmark i de fall det innebär en utveckling av jordbruksverksamheten samt möjlighet till bostadsbyggnation som innebär generationsväxling.

Under avsnittet "Skogsbruk" vill vi att det sista ställningstagandet förtydligas så att det framgår att detta gäller skogsmark som kommunen själva äger och förfogar över. I övrigt regleras invånares möjlighet att vistas i skog och mark av allemansrätten. När det kommer till att skydda områden med höga naturvärden så regleras det i miljöbalken och skogsvårdslagen.

Kommentar: Översiktsplanens ställningstaganden kvarstår gällande skogsmark, då de tätortsnära skogsområdena som pekats ut som gröna stråk i huvudsak ägs av kommunen. Ett stycke gällande allemansrätten, samt områden med höga naturvärden har lagts till under rubriken *Förutsättningar på Skogsbruk*.

Under kapitlet "Mark- och vattenanvändning" saknar vi ställningstagande angående Markavvattning och dagvattenhantering i de fall det blir aktuellt med nybyggnationer som påverkar redan existerande dräneringssystem. Det är bra att det tas upp i planen att dagvattenutredningar bör göras. Men det är av stor vikt att markägare informeras och involveras i processen. Belastas existerande dikesföretag och markägare skall dessa ersättas och avtal göras.

Kommentar: Ställningstagande gällande markavvattning förtydligas under kapitel *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Natur- och vattenmiljö* med följande ställningstaganden:

- Vid planläggning som berör markavvattningsföretag ska samråd ske med delägare.
- Om markavvattning krävs inom detaljplanen behöver tillstånd och dispens sökas hos Länsstyrelsen.

I avsnittet "Tekniska anläggningar" och rubriken "Dricksvatten" finns ställningstagande angående vattenskyddsområde. I processen av bildande av ett vattenskyddsområde bör LRFs kommungrupp kontaktas och involveras i ett tidigt skede. Våra verksamheter kan påverkas stort av föreskrifter i dessa områden och genom tidig dialog skapas bättre förutsättningar för en snabbare process med relevanta föreskrifter.

Kommentar: Gällande kommunens avsikt att bilda vattenskyddsområden för kommunens dricksvattentäkter, så tydliggörs att dialog ska ske med berörda parter.

Under avsnittet "Transportsystem och kommunikation" vore det önskvärt med ställningstagande som specificerar kommunikation med markägare vid byggnation av bilvägar och gång- och cykelvägar. Genom tidig kontakt och god dialog går processer mycket smidigare och pengar vid byggnation kan sparas. Vi vill även passa på att framhålla vikten av att, i den mån kommunen har inflytande, säkerställa ett väl fungerande finmaskigt vägnät för verksamheter och invånare på landsbygden.

Kommentar: Noteras. Dialog och samråd sker vi planläggning och nybyggnation så att berörda parter kan komma till tals tidigt i processen. Inom arbetet med omgestaltningen av Södergatan så har en arbetsgrupp tillsatts där bland annat LRF deltar tillsammans med andra intressenter.

Mycket av infrastrukturen på landsbygden bygger på gemensamhetsanläggningar/vägsamfälligheter som inte kommunen har någon rådighet över. Kommunen har ingen avsikt att lösa in dessa. Delar av vägnätet är även statligt, inte heller här ser kommunen att detta kommer förändras.

Dock är det viktigt att vägar på landsbygden kan hålla en god kvalitet, och därför finns ett kommunalt bidrag att söka för underhåll av enskilda vägar. Kommunen verkar även för ett utbyggt gång- och cykelnätverk som länkar ihop tätort och landsbygd. Läs mer under avsnitt *Transportsystem och kommunikation* och *Gång och cykeltrafik*. Kommunen samverkar också med

grannkommuner och Trafikverket för att få till en bättre uppkoppling mellan tätorter i närområdet gällande gång- och cykel.

Grästorps naturskyddsförening

Planförslaget

Vi tycker att det huvudalternativ som kallas planförslaget i miljöbedömningen är det som ligger mest i linje med Grästorps naturskyddsförenings åsikt. Alla grönytor både i och utanför samhället, skogar, vattendrag och åkermark är värdefulla men om Grästorp skall kunna växa och utvecklas måste det ske någonstans.

Lämpligast är då att tillväxt sker genom förtätning av centralorten med så liten påverkan av utanförliggande skog och åkermark som möjligt.

Kommentar: Noteras, och kommunen delar den uppfattningen. Grönyterna runt tätorten tillhör ett viktigt grönt stråk som bland annat behövs för rekreation, naturvärden och biologisk mångfald. Tillkommande bebyggelse behöver ske genom förtätning i centrum. Dock ser vi att viss åkermark intill tätorten, där det finns goda möjligheter att nyttja befintlig infrastruktur, behöver nyttjas för bebyggelse. Då kan den tätortsnära skogsmarken sparas.

Grönområden inom tätorten

Flera inom tätorten oexploaterade grönområden som är värdefulla i den urbana miljön. Flera av dessa är lättillgängliga och används ofta. Dessa bör givetvis prioriteras och undantas då byggnation planeras.

Kommentar: Noteras. Ett följduppdrag till översiktsplanen är att ta fram en grönstrukturplan för tätorten för att kunna belysa hur grönområden ska bevaras och utvecklas.

Österskogen och Tengenskogen

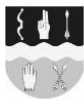
Naturskyddsförening att det inte är lämpligt att bygga satellitområden för boende utanför det egentliga samhället. Exempel på detta är Österskogen och Tengenskogen.

Kommentar: Översiktsplanen kommer fortsatt att peka ut Österskogen, dock som ett strategiskt utvecklingsområde. Ett framtida planprogram för Skubbet-området får utreda vad området är mest lämpat för.

Dock ser vi att Österskogen bör utvecklas efter att Skubbet-området har definierats och utvecklats. På så sätt upplevs inte Österskogen som ett satellitområde, utan området anpassas efter hur Skubbet-området då ser ut och bygger vidare på samhället. Tengenskogen har plockats bort helt från granskningshandlingen.

Verksamhetsområden

Naturskyddsföreningen förespråkar att mer naturliga knutpunkter med närhet till större väg som

till exempel Tre Älgar tas i anspråk hellre än att använda Gaddeberga och den nord- östra sidan av Mjölån där även åkermark kommer att förstöras.

Kommentar: Gällande området kring Tre Älgar så kommer området att kvarstå som verksamhetsmark. Kommunen behöver säkerställa olika typer av verksamhetsmark, dels logistiskt attraktiv mark så som marken vid Tre Älgar, men även centrumnära verksamhetsmark. Gaddeberga har lagts på lång sikt, liksom området öster om Mjölån (mellanlång-lång sikt). Området vid Mjölån har även justerats i sin utformning, för att bättre anpassas efter terrängförhållanden, jordbruksmark, fornlämningar och anslutningsvägar.

Ett växande Grästorp

Då vår ort behöver växa utanför nuvarande tätort förespråkar vi områden som ligger i direkt anknäring till nuvarande byggnation. Söderåkeren, Söderskogen och Kilen är exempel på detta.

Kommentar: Dessa områden ligger kvar, samt att en förlängning av Brännebacka har lagts till, Brännebacka Södra.

Vattendrag

Även vattendrag lyfts fram i översiktsplanen och i dagens landskap är småvatten opå-verkade av exploatering en mycket viktig resurs. Vi vill att dessa miljöer i första hand undantas från exploateringsplaner. Vi är medvetna om att strandnära lägen är åtrå-värda för byggnation av bostäder men de är också viktiga både som rekreation för människor och som biotoper för djur och växter.

Kommentar: Kommunen delar Naturskyddsföreningens uppfattning kring vikten av vattendrag, stora som små, som en viktig resurs för både natur och människa. Skydd av dessa sker bland annat genom strandskydd och genom ett generellt biotopskydd. Översiktsplanen har förtydligats gällande biotopskydd, på kapitel *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Natur- och vattenmiljö*, rubrik *Biotopskydd*.

Hunneberg

Naturskyddsföreningen ställer sig frågande till den utpekade besöksanläggningen på Hunneberg som översiktsplanen föreslår, då det istället hade varit bättre att ta tillvara det inarbetade varumärket Bergagården. Där finns det redan byggnation och ytor anpassade för många besökare och dessutom god pot-ential för vidare utveckling. Då behöver inte nya anläggningar med tillhörande infra- struktur nyskapas.

Kommentar: Den föreslagna besöksanläggningen är i granskningshandlingen bortplockad. Däremot ligger fortsatt den del av Hunneberg inom Grästorps kommun som ett utvecklingsområde för friluftsliv och besöksnäring. Det kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter. För kommunen är det av betydelse att visa en viljeinriktning om att bergen är viktiga för Grästorps utveckling. Särskilt med tanke på att bergen nu blivit

utpekade som en Unesco Global Geopark. Kommunen önskar en utveckling som stärker friluftslivet samt besöksnäringen och som leder till att fler vill besöka och uppleva bergen.

Luftfartsverket

LFV vill i egenskap av sakägare för CNS-utrustning avge följande yttrande;

I översiktsplanen nämns ingenting om flyghinder för den civila luftfarten, endast Försvaretsmaktens regler nämns. Vad som gäller avseende civil luftfart bör nämnas i alla översiktsplaner för att säkerställa att LFV och Försvaretsmakten remitteras i dessa ärenden.

LFV vill påminna om att följande gäller för civil luftfart:

Alla byggnadsobjekt oavsett typ som master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader etc. som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan ska remitteras till LFV. Detta gäller oavsett position på svenskt territorium. Befinner sig objektet till havs eller i insjö ska även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

Detta yttrande gäller på utfärdandedatum. LFV förbehåller sig rätten att revidera yttrandet vid ny prövning om regelverk gällande störningar på CNS-utrustning förändras, eller om ny CNS-utrustning etableras i hindrets närhet.

Med CNS-utrustning menas utrustning för kommunikation, navigation och övervakning (Communication, Navigation, Surveillance). Analysen grundar sig på Svensk Standard 447 IO 12 utgåva 1:1991 "Skyddsavstånd för luftfartsradiosystem mot aktiva och passiva störningar för elektrisk kraftöverföring och tågdrift", Standardiseringskommissionen i Sverige, samt på ICAO DOC 015.

VIKTIGT: I vårt remissvar har LFV inte analyserat konsekvenser för flygvägar till och från flygplatser, samt om CNS-utrustning ägd av flygplats kan riskera att bli påverkad. Berörda flygplatser skall därför alltid tillfrågas som sakägare om byggnadsverk över 20 meter ingår i planer, eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna bli påverkade av en etablering. Med berörd flygplats avses att etableringen hamnar inom flygplatsens MSA/TAA-yta ca 80 km ut från flygplatsen. MSA/TAA är de hinderytor som är störst och står för "Minimum Sector Altitude/Terminal Arrival Altitude".

LFV erbjuder produkten Flyghinderanalys, där vi utför kontroll av flygvägar, luftrum och all tänkbar radioutrustning för luftfarten.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats avseende civil luftfart på kapitel *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Riksintressen*, rubrik *Civil luftfart*. Texten är placerad tillsammans med den text som berör totalförsvarets riksintressen.

Statens geotekniska institut (SGI)

Yttrande över samrådshandling

Statens geotekniska institut (SGI) har beretts möjlighet att yttra sig i ärendet. SGI:s yttrande avser geotekniska säkerhetsfrågor såsom ras, skred, erosion och geotekniska frågeställningar kopplade till översvämning. Grundläggnings- och miljötekniska frågor, såsom hantering av radon, ingår inte i vår granskning.

Bakgrund och förutsättningar

Geologiska och geotekniska förutsättningar i kommunen

Topografin inom kommunen är flack med undantag av Hunneberg i nordvästra delen. Enligt SGU:s jordartskarta består de ytliga jordlagren av finkorniga jordar som lera och silt inom stora delar av området. I sydvästra delen samt Hunneberg dominerar berg i dagen och tunna jordtäckan. Enligt kartunderlaget *Förutsättningar för skred i finkornig jordart* (SGU) finns det områden inom kommunen med förutsättningar för skred. I området förekommer kvicklera. MSB (tidigare Räddningsverket) har genomfört en översiktlig stabilitetskartering i kommunen 2008.

Kommunens hantering av geotekniska säkerhetsfrågor

Enligt 2 kap 5 § PBL ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet samt med hänsyn till risken för olyckor, översvämning och erosion. Vidare ska kommunen enligt 3 kap 5 § p 4 i sin översiktsplan redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

I översiktsplanen har kommunen redogjort för resultaten från den översiktliga stabilitetskarteringen där riskområden identifierats för befintlig bebyggelse. ÖP säger också att *"Inom de områden där stabilitetsförhållandena inte uppfyller rekommendationerna enligt Skredkommissionen föreslås att en prioriteringslista tas fram för vidare arbete, att ytterligare utredningar/undersökningar utförs, eventuella förstärkningsåtgärder projekteras samt att en eventuell ansökan om stadsbidrag görs för utförande av dessa åtgärder."* Ett kartlager *Riskområden ras och skred* finns med i ÖP, som visar de fem områden som identifierats, dock utan källhänvisning.

SGI:s synpunkter

Redovisning av geologiska och geotekniska förutsättningar

I ÖP visas SGU:s jordartskarta, samt ges en beskrivning av ras och skred, vilket är bra. Det ges också förslag på fortsatt hantering av de områden där stabilitetsförhållandena inte uppfyller Skredkommissionens rekommendationer. Kartlagret som visar de fem identifierade områdena bör kompletteras med en källhänvisning.

SGI rekommenderar att SGU:s kartlager *Förutsättningar för skred i finkornig jordart* används för

identifiering av riskområden för skred i de områden som inte täcks av MSB:s kartering, samt för obebyggda områden.

Klimatförändring och tidsaspekter

Klimatförändringens påverkan på erosion, ras och skred nämns. I avsnittet om Klimatförändringar beskrivs huvudsakligen nederbörd och översvämning. Vi vill här trycka på att även förutsättningar

för ras och skred kan påverkas vid sådana tillfällen vilket behöver tas hänsyn till. Översvämningsförebyggande åtgärder kan också ge oönskade geotekniska konsekvenser, exempelvis vid byggande av vallar mm.

Kommunens ställningstaganden

I delen Andra värden och hänsyn beskrivs bl.a. ras och skred. Där ges ett ställningstagande att:

- ”Vid detaljplanearbete eller handläggning av bygglov behöver de geotekniska förutsättningarna beaktas, särskilt vid lägen i närheten av vattendrag. Krav bör ställas på geoteknisk undersökning för att säkerställa behov av förstärkningsåtgärder eller grundläggningsmetoder.”

Det ges också som rekommendationer vid planering och bygglov att:

- ”Den översiktliga stabilitetskarteringen ger en fingervisning om var stabilitetsproblem kan förekomma i kommunen. Samtliga undersökta områden ligger längs med vattendrag. Vid några platser, däribland vid Nossans stränder i tätorten har stabilitetsproblem uppmärksammats.”
- ”En stor andel av den nya bebyggelsen i kommunen kommer sannolikt tillkomma i anslutning till befintlig, och i huvudsak i och runt tätorten. Vid planering och nybyggnation ska de geotekniska förutsättningarna alltid beaktas, både avseende risk för människors säkerhet, som ras och skred, och avseende risk för skador på byggnader, exempelvis sättningar. Med anledning av den översiktliga karteringen och de resultat som redovisas i rapporten ska risk för skred och ras särskilt uppmärksammas vid planering och byggnation inom 100 meter från kommunens vattendrag.”

SGI instämmer i ställningstagandet och rekommendationerna. Vi vill samtidigt trycka på att det i samband med detaljplanering och bygglov utanför detaljplanelagt område alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med PBL. Vi vill också framhålla vikten av att vid prövning av markens lämplighet för avsett planändamål måste livslängden hos bebyggelse, anläggningar etc. vara utgångspunkten och därför behöver förväntade effekter av ett förändrat klimat beaktas.

Rekommenderat planeringsunderlag

SGI rekommenderar att ÖP kompletteras med följande planeringsunderlag. Underlagen är lämpliga för bedömning av riskområden i områden som inte täcks av MSB:s översiktliga stabilitetskartering.

- Förutsättningar för skred i finkornig jordart (SGU)
- Stränders eroderbarhet (SGU)

Kommentar: Nya lager från SGU har lagts till i kartan, där även jordarter finns visade, och kartans utseende/funktion är ändrat. Källhänvisning i teckenförklaringen har kompletterats till följande lager: “MSB:s översiktliga stabilitetskartering”, “Förutsättningar för skred i finkornig jordart” (nytt lager) samt “Stränders eroderbarhet” (nytt lager).

Kommunen delar bedömningen om att ras, skred och erosion även ska beaktas utanför detaljplanelagt område och då kan SGU:s lager som lagts till i granskningshandlingen vara en god vägledning. Även detta har förtydligats i texten.

Grannkommuner

Vänersborgs kommun

Yttrande

Vänersborgs kommun ser positivt på att en framåtriktad översiktsplan tas fram Grästorp. Kommunerna ingår i ett regionalt sammanhang där utvecklingsprojekt ofta kan få stor betydelse utanför kommungränserna. Vi har flera gemensamma frågor och samverkan i planeringen är viktig.

Mellankommunala perspektiv lyfts i avsnittet Utgångspunkter. Där nämns Hunneberg och dricksvattensamverkan. Andra frågor som skulle kunna tas upp är Dättern, Älvsborgsbanan och cykelled runt Vänern. Även om inga utvecklingsprojekt är utpekade som påverkar dessa kan det vara av värde att lyfta fram dem. Platåbergens geopark skulle även kunna nämnas.

I översiktsplanens hållbarhetsbedömning lyfts bland annat besöksanläggningen på Hunneberg fram som ett utvecklingsförslag som kan innebära negativ påverkan på naturvärden och kulturmiljö. Där föreslås att projektet behöver genomgå grundligt utredningsarbete och att tidig dialog behöver föras med Vänersborgs kommun. Vänersborgs kommun ser gärna att frågan om eventuella nya besöksanläggningar, eller utvecklings av befintliga, hanteras av det kommunstyrdade Halle- och Hunneberg AB i samverkan med andra intressenter på platåbergen. Förutom de tre kommuner som berörs direkt är bergens utveckling en viktig fråga för många föreningar, besöksnäring, statliga myndigheter och Platåbergens geopark. För närvarande pågår även utredning om nationalpark. Vänersborgs kommun ser hellre att platsen och inriktningen på en eventuell framtida besöksanläggning inte specificeras i översiktsplanen förrän frågan blivit närmare utredd som en del i en helhetsvision om bergen i dialog med andra intressenter.

När det gäller Natura 2000-området Dättern är det svårt att läsa ut hänsyn till det och angränsande naturvärden i markanvändningskartan och tillhörande rekommendationer. Markanvändningskartan anger endast "landsbygd" fram till vattenlinjen. Dättern är en känslig vattenmiljö och det är av vikt att hänsyn tas i strandområden och angränsande miljöer, som till exempel Nossan och Tore mosse.

Kommentar: Granskningshandlingen, har uppdaterats gällande Dättern och Platåbergens Unesco Globala Geopark och lyfts nu under *Mellankommunala frågor*. Cykelleden Vänerleden finns med som underlag under friluftsliv.

Platåbergens geopark beskrivs även under *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Natur- och vattenmiljö* samt under *Mark- och vattenanvändning* avsnitt *Turism och besöksnäring*.

Hunneberg är en viktig del av Grästorps kommun och platåbergens geopark, Sveriges första Unesco globala geopark. Därför är det av stor vikt för kommunen att fortsatt verka för en utveckling där tillsammans med övriga beröra parter.

Det utpekande området för en besöksanläggning på Hunneberg är struket i granskningshandlingen. Kommunen vill dock fortsatt arbeta för att Grästorps del av

Hunneberg kan tillgängliggöras mer utifrån ett friluftsliv- och besöksnäringssperspektiv. Grästorps del av Hunneberg har därför skrafferats i granskningshandlingen som ett område för utveckling av friluftsliv. Utvecklingen kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter.

Gällandet Tore Mosse så är området skrafferats i granskningshandlingen som ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring. Utvecklingen kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå området, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt leder. En liknande utveckling har pekats ut för området runt Sjöryd, där en fågelskådningsplats finns idag. Utvecklingen bedöms kunna ske inom ramen för gällande områdesskydd, och kan samordnas med Västkuststiftelsen samt berörda kommuner.

Gällande Natura 2000 och Dättern så har markanvändningskartan inte justerats, däremot har planbeskrivningen förtydligats gällande hur hänsyn ska tas till de höga naturvärden som återfinns inom området.

Vara kommun

Vara kommun uppskattar den tydlighet med vilken de olika mellankommunala intressena redovisas i översiktsplanen, men vill påminna om att även om triangelspår i Håkantorp finns med i Målbild tåg 2035 (antagen 2013), så har idén med ett triangelspår övergivits och ersatts med alternativa lösningsförslag i Trafikverkets åtgärdsvalsstudie från 2021.

Kommentar: Granskningshandlingen har uppdaterats gällande triangelspåret aktualitet och det alternativa lösningsförslag som tagits upp i åtgärdsvalsstudien för Älvsborgsbanan.

Essunga kommun

Essunga kommun har inget att erinra gällande Grästorp kommuns översiktsplan.

Kommentar: Noteras. En förändring berörande mellankommunala frågor för Essunga kommun har lyfts in i granskningshandlingen, avseende cykelväg mot Tengene.

Kommunala nämnder och verksamheter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö-Hälsa i Grästorp har inget att erinra och avser därför inte att yttra oss ytterligare.

Kommentar: Noteras.

Byggenheten Skara

Följande synpunkter lämnas på förslaget till ny översiktsplan för Grästorps kommun:

- Tydliggöra strategier för landsbygdsboende, ju fler desto bättre. Skrafferade områden för landsbygdsutveckling behöver ej nödvändigtvis finnas med.
- Tydliggör vad som gäller kring VA-anlutningar på landsbygdskapitlet
- Kulturmiljöer: bra om q-byggnader + byggnader från Kulturmiljöboken finns utritade i kartan
- Ställningstagande och rekommendation kring avstånd till kraftledning bör finnas med
- Ställningstagande kring påkoppling fjärrvärme, fiber, el, VA bör finnas med

Kommentar: I avsnittet *landsbygd och byar* har de skrafferade områdena tagits bort, och istället har fler ställningstaganden kring landsbygdsboende lagts till för att vägleda vid bygglovsprövningen.

Ett av ställningstagandena berör VA-anlutning på landsbygden och tydliggör detta. Kulturmiljöer inom kommunen har kompletterats till kartan med byggnader som är skyddade med q eller k i plankartan.

Granskningshandlingen har även kompletterats avseende avstånd till kraftledning; "Avstånd till kraftledning är beroende av vilken spänning som transporteras i ledningen. Vid planarbeten eller byggnation i närheten av kraftledningar ska tidig dialog hållas med ansvarig elleverantör." Gällande el och fiber finns även ett ställningstagande om att tidig dialog med Grästorp energi ska hållas vid detaljplanarbeten eller vid etableringar av verksamheter och andra elintensiva anläggningar.

Folkhälsa

Framtidsplanerna för folkhälsoarbetet kan kort sammanfattas med att vi eftersträvar en god och jämlik folkhälsa, **Vi skapar förutsättningar för social hållbarhet och främjar en god och jämlik folkhälsa i Grästorp.** Grästorps invånare ska ha goda möjligheter att göra hälsosamma val och alla ska ges samma förutsättningar.

Vidare höja utbildningsnivån, hålla hög sysselsättningsgrad (ha så många som möjligt i arbete) och öka graden av fysisk aktivitet. Därtill är den psykiska ohälsans utbredning en stor utmaning på alla nivåer i samhället och det blir centralt att jobba för att stärka den psykiska hälsan.

Nedan följer ett antal inspel (fetmarkerat) till texten under utvecklingsinriktning:

Grästorps framtida möjligheter som en självständig och livskraftig kommun är beroende av att kommunen kan behålla befintliga medborgare och att nya invånare lockas att bosätta sig i kommunen. Det finns en demografisk utmaning som innebär att färre i arbetsför ålder ska kunna försörja fler. Därför är det extra viktigt att göra kommunen attraktiv att bo i för familjer, ungdomar och unga vuxna. **Det blir också viktigt att ta till vara den arbetskraft som finns hos invånarna, en god och jämlik folkhälsa skapar förutsättningar för detta. (Befolkningens hälsa är en betydelsefull resurs och ett grundläggande villkor för en positiv samhällsutveckling, och en mer jämlik hälsa är en förutsättning för ett socialt hållbart samhälle).**

Det är viktigt att de som bor i Grästorp, nu och i framtiden, har tillgång till goda rekreativmöjligheter, naturupplevelser, kulturarrangemang, ett aktivt föreningsliv **samt en utemiljö (eller livsmiljön) som främjar fysisk aktivitet och rörelse.**

Längs de största kommunikationsstråken finns även kommunens kollektivtrafik, som är viktig för att fortsatt vara en attraktiv landsbygdskommun med goda pendlingsmöjligheter till arbete och skolor **samt fritidsaktiviteter.**

Fysisk aktivitet ska finnas med som en naturlig del i all planering. De gröna ytorna är viktiga inslag i bebyggelsen. De bidrar med estetiska såväl som ekologiskt hållbara värden, där träd och växter både dämpar buller och renar luften i stadsmiljö, samtidigt som de sänker temperaturen under varma sommardagar och hjälper till att ta hand om dagvatten då det regnar. Gröna ytor blir också naturliga mötesplatser **som skapar förutsättningar för fysisk aktivitet och återhämtning,** vilket på lång sikt bidrar till folkhälsan.

Kommentar: Inspelen till utvecklingsinriktningen är inlagda i granskningshandlingen.

Bildningsverksamheten

- Vi ser gärna att man byter ut ordet skola mot utbildning på alla ställen för att täcka alla skolformer som vi erbjuder. Förskola och fritidshem är jätteviktiga verksamheter för oss och inte bara skola.
- Under avsnittet Utgångspunkter – Grästorp idag – Skola, vård och omsorg finns en mening där det står att det är planlagt för en skolbyggnad i det nya bostadsområdet i Brännebacka Västra, men visst är det en förskola som är planlagt?

Kommentar: I granskningshandlingen finns nu endast "utbildning" omnämnt i texter där man avser både förskola och grundskola. På Brännebacka Västra är det planlagt för "skola" – vilket i sig skulle kunna innebära både en grundskola och förskola. Så både användningarna funkar, men utifrån platsens förutsättningar är det nog mest troligt att en förskola skulle vara aktuellt.

Säkerhetssamordnare

Det av stort värde att skyfall, ras och skred, ökande vattenmängder, rinnvägar och instängda områden samt översvämningar fortsatt är med i översiktsplanen.

På utgångspunkter och avsnittet ”Mellankommunalt perspektiv” nämns att en avsiktsförklaring har tecknats med Vänersborg för att samverka och skapa redundans samt minska sårbarheten i dricksvattenförsörjningen vid en eventuell kris. Vad är status på detta projekt?

Kommentar: Avsiktsförklaringen är fortsatt aktuell och Grästorps kommun ser positivt på samverkan mellan kommunerna. Vidare arbetar Grästorps kommun med framtagande av utredning för hela kommunens dricksvattenförsörjning som kommer att användas i arbetet.

Politiska partier

Moderaterna

Moderaterna har vid granskning av planförslaget lämnat följande kommentarer:

- Göra tydligare skillnad på befintliga cykelvägar (Flakeberg) och nya önskade i lagret ”*utredning ny gång och cykelväg*”
- Tengene GC-väg - knyta an till Hyingavägen
- Önskvärt med väg över Mjölån, från Bäckgatan till nytt verksamhetsområde Töfta
- *Sammanhängande bostadsområde* – ta bort området ”Söderåakern”. Ersätt med område på andra sidan Nossan runt Lars Larsgården/Frugården. Även Dalen mot Tengene.
- *Landsbygdsbebyggelse ny* – ta bort lagret. Skriv istället i text att bebyggelse runt byarna kan vara lämpligt.
- *Centrumstråk utveckling* – tydliggöra syftet
- *Centrumutveckling* – större område? Eller är tanken bara torget som centrum. Ska ytan vara lika stort som centrumstråk utveckling?
- Synka lagren *Skola, vård, omsorg, ny* samt *skola vård och omsorg befintlig* – lite otydlig rubriksättning. Detaljplan av nya brandstationen vid skolan tas bort samt området kring Kent Jacobsson längor läggs till. Red ut om Asphagen ska vara med i planen. I så fall bör Salstad m.fl. vara med. Ska Brännebacka vara med? Förskola?
- *Sport och Fritid, ny* – Bågskyttarna har lovats ny mark vid Skubbet-området.
- *Sport och Fritid* – Skubbet-området bör markeras ut. Fotbollsplanen Särestad kan markeras ut.
- *Verksamheter industri ej störande, ny* – förstora område kring Tre Älgar där ”markägaren ej var tilltalad” längs infarten till Grästorp 47an. Större område kring Gaddeberga/kalhygget/guldsmedsvägen mot 44an. Förstora området Töfta och förstora på båda sidor av järnvägen.
- *Turism och besöksnäring* – campingen bör tas med som befintlig
- *Verksamheter befintlig* – lägg till Dataväxt
- *Friluftsområde* – här borde vi ha ett nytt lager friluftsområde för att täcka in området från berget längs Dättern. Gå efter gränsen för lagret riksintresse för turism och friluftsliv.

- Bygdegård – ska särestad gamla skola vara med?
- *Gång cykelvägar befintliga* – ta bort gröna gången pga ansvarsbiten
- Möjlig plats skola Brännebacka – lägg in på *vård, skola, omsorg, befintlig*

Kommentar: Planförslaget har tydliggjort att cykelvägen till Flakeberg är ett pågående arbete, i den “info-ruta” som dyker upp då man klickar på lagret. Det står även i texten att denna gång- och cykelväg är under pågående arbete. Tengene gång- och cykelväg är justerad och knyter an till Hyringavägen, dock får exakt dragning studeras närmare vid projektering. På cykelvägarna mellan tätort och landsbygd har det även lagts till ett syfte i “info-rutan” på lagret. Gång- och cykelvägen i “gröna gången” ligger kvar då den i dagsläget är en befintlig gång- och cykelväg. Däremot har det förtydligats i planförslaget att denna sträcka föreslås tas bort, då den utgör en otrygg passage över järnvägen. Istället ska en ny förbindelse byggas längs med Lilla Bergsvägen.

Verksamhetsområdet norr om järnvägen har tagits bort, dels på grund av jordbruksmarkens goda kvalitet där men också på grund av fornlämningar och strandskydd. Därmed beskrivs ingen väg över Mjölån.

Söderå kern ligger kvar som område, men har minskat ner till nästan hälften i sin utbredning. Området ligger strategiskt bra intill tätorten, och med goda kommunikationer in mot tätorten och till Lunnevi-området där skola och idrott finns. Med dessa lägen kan tätorten växa på ett ekonomiskt hållbart sätt, då befintliga resurser nyttjas. Området kan byggas ut med en blandad bostadsbebyggelse, och där gröna ytor, park och dagvattenhantering blir en naturlig del av bebyggelsen för att knyta an till miljön runt Nossan. Skulle tätorten växa i skogsområden, en bit ifrån tätorten, kan inte befintliga ledningar och kommunikationer nyttjas på ett lika resurseffektivt sätt.

Ny landsbygdsbebyggelse är bortplockat i granskningshandlingen. Även centrumstråk och centrumutveckling visualiseras inte i kartan. Däremot finns tankarna kring centrumutveckling kvar i texten som beskriver Grästorps tätort.

Planförslaget för *skola, vård och omsorg* har reviderats. Skubbet-området ligger fortsatt som ett strategiskt utvecklingsområde, där t.ex. markanvändningen *sport och fritid* kan inrymmas, men även andra typer av användningar som ett framtida planprogram får utreda.

Verksamhetsområdena kring Tre Älgar är oförändrade i sin utformning, dels med tanke på påverkan av landskapet och omkringliggande bebyggelse men också för att redan utpekade områden anses räcka för behovet fram till 2045. Planen föreslår dock att en etableringsstrategi ska tas fram för kommunen, och skulle behovet av verksamhetsmark anses förändrat kan översiktsplanen revideras utifrån det vid nästa tillfälle. Ytterligare verksamhetsmark runt Töfta har lagts till.

Campingen ligger numera som *turism och besöksnäring, befintligt*.

Även om Dataväxt är ett stort företag, så ligger det på en plats där det inte föreslås någon utveckling av verksamheter. Viss verksamhet ryms inom markanvändningen *landsbygd*. De

befintliga verksamheter som finns med i planförslaget ligger på sådana platser där det föreslås en utveckling av verksamhetsmark intill.

Gällande friluftsområden har granskningshandlingen reviderats för Hunneberg, Tore mosse och området runt Sjöryd. Berget, mossen samt Sjöryd pekas nu ut som områden för utveckling av *friluftsliv och besöksnäring*.

Bygdegårds-lagret är korrigerat.

Brännebackas möjliga yta för en skola har lagts till i *Skola, vård och omsorg*.

Miljöpartiet

Övergripande synpunkter

- Vi uppskattar fokuset på ett bredare fokus än bara villabebyggelse när det kommer till bostäder.
- Fokuset på förtätning och komplettering är också bra.
- Vi saknar en större analys av järnvägens framtid i planen. Ex vi planerar en extra övergång, men planen saknar tankar om hur övergången Torggatan ska hanteras. Kommer vi få ha kvar den för Trafikverket? Hur gör vi då? Undergång för enbart gång/cykel eller också för bil?
- Även hur nya områdets attraktivitet påverkas av eventuella utökade säkerhetsområden runt järnvägen samt hur befintligt bebyggelse kan påverkas av nya riktlinjer för framtida infrastruktur, där frågan inte verkar vara om utan när nya riktlinjer och krav kommer.
- Mjölån som ett viktigt område för natur och växtliv bör få en mer utpekad roll som bevarandevärd, särskilt i kontrast mot de tänkta industriområdena som är utpekade runt omkring.

Kommentar: Ett planförslag gällande en under- eller övergång för gång- och cykeltrafik har lagts till i Grästorps centrum. Förslaget skulle komplettera en undergång för bil vid Jon Jespersgatan-Lilla Bergsvägen, och skapa en tryggare centrummiljö. Förslaget syns som en föreslagen ny gång- och cykellänk vid Torggatan-Storgatan, men exakt placering behöver utredas vidare. Placering och utformning skulle påverka centrummiljön på många sätt, och utredning behöver göras med särskild koppling till resecentrum och centrumbild. Det behöver också utredas hur en planskild korsning i centrum skulle påverka den föreslagna undergången mellan Jon Jespersgatan och Lilla Bergsvägen.

Runt järnvägen (där det kan förekomma farligt gods) har översiktsplanen kompletterats med en buffertzon på 150 m där det rekommenderas att en riskhanteringsprocess görs inom detaljplaneskedet. Runt järnvägen finns det idag även en generell rekommendation om att inte uppföra någon ny bebyggelse inom 30 meter från spårmit, och därför har granskningshandlingen kompletterats med en text och en buffertzon i kartan. Dessa syns på kapitlet *Hänsyn och riksintressen*, avsnitt *Andra värden och hänsyn*.

Kommunen delar uppfattningen om att Mjölån är viktig för växt- och djurliv, och kommande eventuella planarbeten behöver ta hänsyn till strandskyddet. Runt Mjölån finns även risk för ras och skred, och lämpligheten av ny bebyggelse behöver särskilt utredas i

planskedet. Ett av verksamhetsområdena närmast Mjölån har i granskningshandlingen tagits bort, då den bland annat skulle få stor påverkan på Mjölån.

Specifika kvarters synpunkter

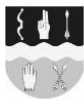
- Kvarteret Skatan bör inkludera hela kvarteret för utveckling. Särskilt då utvecklingen av butikerna påverkar framtida planering av parkeringsplatser, samt även en långsiktig förtätning av ett område med envånings bebyggelse i absoluta centrum.
- Östra Västölet och Tre Älgar bör tydligt prioriteras över Gaddeberga som verksamhetsområde.
- Grästorp 1:18 kan vid behov planeras som ett lite större område än utmarkerat område idag.
- Västölet 1:40 bör planera att förlänga befintlig radhusbebyggelse och inte småhusbebyggelse.
- Nedprioritering av området Norråkern alt. borttagande. Även om vi har svårt att bygga på annat än åkermark får detta område även på medel och lång sikt ses som en mer olämplig mark att bygg på särskilt i samband med intressesfären från Såtenäs norr ifrån.
- Liknande andra område med en stor andel parkeringsyta som pekas ut för utveckling (ex: Kv. Gamen, Lärkan och Skatan) så bör även minst de östra delarna av kvarteret Trasten komma med som ett område för utveckling.
- För kvarteret Skubbet ta bort utpekande för hotell/konferensanläggning och kontor. Ett utpekande som friluftsområde är ett mer lämpligt komplement på sikt till områdets övriga utpekande som idrott och campingområde. Ett inkluderande av räddningsstation tillsammans med sällanköpshandeln i de norra delarna är också ett lämpligt utpekande.
- Ett utpekande av 7 våningar för Åsevi är ett alldeles för stort inslag i stadsbilden och det högsta tänkta våningsantalet bör skrivas ned.
- Utpekandet av besökscentrum på Hunneberg bör strykas helt ur översiktsplanen. Ska utveckling göras inom naturreservatet bör de ske i anslutning till befintliga ingrepp av redan existerande bebyggelse (dvs Bergagården i Vänersborg).
- Grästorp 14:1, 16:3 kan även de planeras större om man samtidigt planerar in att utveckla resterande grönområde för att göra det till ett mer tillgängligt grönområde än vad det är idag.

Kommentar: Kvarteret Skatan har fått en större yta som inkluderar handeln.

Gaddeberga har lagts på lång sikt, medan Tre Älgar ligger på mellanlång - lång sikt. Gällande Västölet får först och främst den pågående detaljplanen vinna laga krfat och därefter byggas ut. Skubbet-området kan också bli aktuellt för visst inslag av verksamhet.

Grästorp 1:18 ses som svår att utvidga då det ligger en bergshöjd strax väster om området. Men exakt planområde utreds vidare i ev detaljplanarbetet. Avseende Västölet 1:40 har granskningshandlingen kompletterats med en skrivning kring att radhusbebyggelse är en lämplig komplettering för området. Dock bör även denna fråga avgöras vid ett ev planarbete, samt utbud och efterfrågan vid den aktuella tidpunkten för planering av bebyggelsen.

Norråkern har i granskningshandlingen tagits bort. Däremot kvarstår området *Kilen* i norr, men som ett strategiskt utvecklingsområde. Kvarteret Trasten har lagts till under *Mångfunktionell bebyggelse, utveckling* som ett område där förtätning kan ske.

Gällande Skubbet-området får ett framtida planprogram utreda områdets lämplighet för olika delar. Ett sådant planuppdrag får specificera vad planarbetet ska arbeta utifrån för ramar.

Skrivningen kring 7 våningar för kvarteret Åsevi är borttaget och istället utbytt mot att *“en högre bebyggelse kan prövas utifrån landskapsbildspåverkan och den omgivande bebyggelsens påverkan. Kyrkan och silor är viktiga landmärken idag och ska beaktas vid nybyggnation.”*

Ett utpekande av besöksanläggningen på Hunneberg är struket i granskningshandlingen. Kommunen vill dock fortsatt arbeta för att Grästorps del av Hunneberg kan tillgängliggöras mer utifrån ett friluftsför- och besöksnäringssperspektiv. Grästorps del av Hunneberg har därför skräfferats i granskningshandlingen som ett område för utveckling av friluftsliv och besöksnäring. Utvecklingen kan t.ex. handla om att det ska vara enklare att nå bergen, både genom fler parkeringsmöjligheter, skyltning samt kollektivtrafikmöjligheter.

Grästorp 14:1 och 16: 3 kan med fördel inkludera en del av naturmarken, för att säkerställa ett bevarande av naturmarken som även utvecklar och tillgängliggör naturen. En grönstrukturplan för tätorten kommer utreda dessa frågor, alternativt en naturvärdesinventering vid kommande planarbete.

Medborgare

Medborgare 1

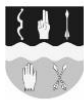
Synpunkterna gäller förhöjning av trafiksäkerhet mot dagens, vid utbyggnad av Grästorp och Brännebacka Västra.

Problem är när man skall åka bil, cykla, gå på “Frambovägen” från Brännebacka Västra ner mot 47an och ev Forshallspromenaden vid “Hölja” så händer det mycket ofta incidenter. Vi har mycket dålig sikt på flera ställen pga väg kröker men det är inte så lätt att åtgärda. Det man kunde göra är att få husägare att ta bort häckar, träd, uthus, eller minst kräva att de regler som gäller inom samhället - att häck/träd inte får vara högre än 80 cm höga.

Min synpunkt är att man på kort sikt skall kontakta Trafikverket + hus/tomtägare så man kan rensa bort växande häckar, träd samt riva uthus så sikt blir maximal efter de förutsättningar som finns idag, både på “Frambovägen” och vid väg 47 i riktning mot Rasta (Tre Älgar-hållet).

Min synpunkt är på längre sikt att man när gång- och cykelväg iordningställs från Brännebacka Västra mot väg 47 spränger bort berg, så sikt och plats blir bättre.

Problem som upplevs idag är när man med traktor och dumperkärra åker för att hämta makadam i Flo, så tar det ca 5-6 sek att komma över vägen mot Rasta-hållet. Man har ca 60-70 m fri sikt och en bil kan komma med ca 15 meter/sek från Rasta (Tre Älgar). Kommer det lastbil med släp (24 m) tar det säkerligen betydligt längre tid. Resultat blir att bilar säkerligen får panikbromsa för att inte krocka med utkörande fordon ibland.

Kommentar: I detaljplanen för Brännebacka 1:27 m.fl. har kommunen planlagt marken för att möjliggöra en gång- och cykelväg längs med väg 2544 ("Frambovägen"). Idag är Trafikverket väghållare och inskränker kommunens förutsättningar att bygga om vägen. Kommunen har planer på att i framtiden ta över vägen för att få större rådhighet och möjligheter till utbyggnad. På kort sikt tar kommunen med sig synpunkten gällande högt växande träd och buskar, där man redan idag arbetar med att sprida kunskapen till fastighetsägare gällande kommunens riktlinjer för trafiksäkerhet längs med gator.

Medborgare 2

Man vågar aldrig cykla in till Grästorp då trafiken, inte minst den tunga, är intensiv fram till Smärgels-rondellen. Vore så glada och tacksamma för en cykelväg längs 44:an.

Kommentar: Kommunen eftersträvar en uppkopplad landsbygd, och att det ska finnas en möjlighet att färdas på ett tryggt och hållbart sätt mellan samhälle och landsbygd. Kommunen har spelat in ett behov av gång- och cykelväg till Trafikverket, i samband med en åtgärdsvalsstudie för väg 44. Åtgärdsvalsstudien ska visa vilka brister och behov som finns på vägsträckan, samt ge förslag på åtgärder inför framtida ombyggnation. Grästorps kommun kommer fortsatt ha en dialog med Trafikverket i frågan, så anläggandet av en gång- och cykelväg kan samordnas på lämpligt sätt med en eventuell ombyggnation av väg 44.

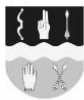
Medborgare 3

Under kvarteret Lärkfalken står det: "Kommunen äger idag Lärkfalken 1, 2, 3 men har för avsikt att förvärva även Lärkfalken 5 och 7." Vi är inte nöjda med den skrivningen. Ta bort meningen! Eller skriv att kommunen har för avsikt att förvärva om tillfälle ges.

Vi har känt oss illa behandlade och förföljda sedan vi första gången 2015 fick höra om byggplanerna på tomten bredvid oss! Kommunen har inte haft förmåga att ändra sig en millimeter. Vi motsätter all typ av expropriation. Vi förbehåller oss rätten att sälja till vem vi vill och till pris som vi bestämmer. Det är faktiskt helt omöjligt att bestämma ett riktigt marknadsvärde i nuläget som det blivit! Det måste vara två av kommunens mest attraktiva tomter om man bortser från omständigheterna.

Våra två centrala tomter är bland kommunens absolut finaste och charmigaste tomter. Dessutom med viss historia.

Kommentar: Skrivningen kring Lärkfalken 5 och 7 är ändrad i granskningshandlingen utifrån er synpunkt. Expropriation är inte en möjlig väg för kommunen, utan ett eventuellt framtida förvärv bygger i så fall på en ömsesidig överenskommelse om ett markinköp.

Medborgare 4

Önskar att skrivningen kring Tre Älgar och att det skulle finnas ett motell där ändras, då något motell inte finns.

Kommentar: Skrivningen kring motell är borttaget i granskningshandlingen.

Medborgare 5

Medborgaren har skickat in ett antal bilder med förslag på sträckning av en ny gång- och cykelväg söder ut från Grästorp in i Essunga kommun. Sträckan skulle möjliggöra uppkoppling mot Annestad by och vidare färd mot Malma, Bredöl samt Främmestad.

Jag önskar och ger förslag på en ny dragning av cykelväg ut och förbi Tengene in i Essunga kommun. Den sträckningen innebär att man även fångar upp delar av Hyinga, Hedåker och Fridhem får en annan möjlighet att cykla in till Grästorp. Man utnyttjar även till stor del redan färdiga grusvägar som man förbinder med nya cykelstråk. Vidare så sammankopplas den nya sträckningen med Annestad by och vidare färd mot Främmestad, Bredöl och Malma.

Kommentar: Sträckningen berör främst enskilda vägar, men även väg 2545 som är en statlig väg. Större delen av sträckan är idag befintlig grusväg, som förvaltas av privatpersoner, ofta genom samfällighetsföreningar. Kommunen har i granskningshandlingen förlängt sträckan för planerad gång- och cykelväg till Tengene, till att knyta an med Hyinga-vägen. På så sätt skulle det bli enklare att koppla samman Grästorp vidare mot Essunga kommun.

Medborgare 6

Vi har läst förslaget till översiktsplan och har några synpunkter beträffande området kring Hölja-Balders, vilka vi redogör för nedan.

I förslaget föreslås att detta område nyttjas för att anordna en anläggning för allmänheten med exempelvis bad, utomhusscen, småbåtar och/eller kanotuthyrning. Nossan är just vid Hölja mycket djup. Här finns även mycket förrådiska underströmmar, vilka märks av även under sommaren särskilt när det regnat. Nederbörds mängden förväntas dessutom öka i och med de globala klimatförändringarna. Därutöver är sikten i vattnet näst intill obefintlig, något som räddningstjänsten vittnat om vid sina genom åren återkommande övningar vid Hölja, vilket skulle göra det svårt att finna en person som haft otur att falla i vattnet. Enligt muntlig utsaga från brandmän har dessa inte ens kunnat se sina egna fluorescerande simfötter en meter under vattenytan. Det finns även en dagvattenledning som rinner ut i Hölja och där man efter regn tydligt kan se en ”fet, oljig hinna” lägga sig på dess yta. Detta sammantaget gör att denna plats är en mycket olämplig badmiljö vilket kontrasterar starkt mot det i översiktsplanen uttryckta syftet att skapa ett område där det är möjligt att bada på ett säkert sätt. Det senare skulle bättre kunna uppnås på andra platser längs Nossan; eller i vart fall vara mindre farligt. Flertalet betydligt mer lämpliga badplatser, exempelvis utmed Vänerns strand, finns dessutom i nära anslutning till Grästorp.

Kommentar: Eftersom detaljplanen på nämnda plats inte medger bebyggelse eller anläggningar uppe på vattenområdet skulle en ny detaljplan behöva tas fram om kommunen har ambitioner om detta. Ny detaljplan innebär att strandskyddet återinträder och det får utredas i detaljplanen huruvida det är lämpligt att upphäva det. Ett upphävande kräver en utredning och det behöver säkerställas att detaljplanens syfte inte kan tillgodoses på annan plats. Det bör även i en eventuell detaljplan utredas om platsen är lämplig som badmiljö eller inte, samt risken för ras, skred och översvämning. Ytterligare möjligheter att yttra sig kring platsens utveckling kommer finnas under detaljplaneprocessen, om och när en sådan blir aktuell.

I översiktsplanen föreslås att Nossan på olika sätt skall ”förädlas” genom olika typer av ingrepp, vars gestaltning ges uttryck för i rapporten Närmare Nossan. Det finns tankar om att komma ut på ån via bryggor eller spångar och på så vis göra den mer tillgänglig för Grästorps invånare. Även här bör beaktas det olämpliga i att placera dessa vid Hölja-Balder då det inbjuder till bad, även om syftet skulle vara ett annat. I Närmare Nossan redogörs vidare för fyra olika gestaltungs-förslag där även det minst ”invasiva” förslaget ”Natur” innebär en åverkan på den naturligt fina miljön invid Hölja. Enligt plan- och bygglagen 2 kap 6 § skall man vid planläggning ta hänsyn till stads- och landskapsbild och natur- och kulturvärden på platsen. Miljön runt Hölja och Nossan är i detta sammanhang en naturmiljö av betydande värde helt i sitt orörda tillstånd. Anläggandet av en arrangerad park innehållandes badplats, scen, bryggor, spångar eller dylikt är ett direkt ingrepp som inte tar hänsyn till den naturliga landskapsbilden. En sådan konstlad miljö riskerar att bryta mot bestämmelserna i denna lag. Grästorp är en liten ort och en av dess styrkor är just att naturen är så fin i sig självt och alltför tillrättalagda miljöer hör mer hemma i stadsmiljö. Sådana anlagda miljöer finns dessutom redan. Nossan är ett naturligt rekreationsområde i sig självt. Vad gäller tillgängligheten är den idag dessutom redan god och platsen nyttjas redan flitigt av exempelvis fiskare och motionärer via den upptagna promenadslinjan i riktning mot Forshall. Noteras kan beträffande ovan nämnda rapport att vi som boende aldrig tillfrågats om gestaltningen, medan andra grupper med mindre direkt koppling till platsen däremot fått lämna synpunkter vilket synes märkligt.

Kommentar: Detaljplanen för området innehåller bland annat bestämmelsen park eller plantering vilket innebär att viss bebyggelse så som komplementbyggnader kan uppföras för att underlätta skötsel eller brukande, t.ex. redskapsbod eller mindre scen. Hänsyn ska i bygglovsskedet, enligt plan- och bygglagen 2 kap 6 §, tas till naturvärden och en naturvärdesinventering kan komma att behöva genomföras innan beviljat bygglov ges.

Utmed Nossan inte långt ifrån Hölja finns naturmark där dispens från strandskydd ej tillåtits på grund av att det är ett av få områden vid Nossan i centrala Grästorp som utgörs av strandlövkog som är en specifik biotop med skyddsvärda arter. Ett av syftena med strandskyddet är att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet (7 kap. 13 § miljöbalken). Inom strandskyddsområde får inte åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter (7 kap. 15 § miljöbalken). Även om delar av Hölja inte är strandskyddad förefaller det inte otroligt att skyddsvärda arter förekommer även här med anledning av närheten områdena emellan och den likartade naturen. Översiktsplanen pekar ju också ut att ån med sina stränder och vattenområden generellt hyser naturvärden. En ökad mänsklig aktivitet i strandkanten innebär att livsvillkoren riskerar att försämrats för här förekommande arter.

Kommentar: Strandskyddet har flera syften. Utöver det som nämns så får även åtgärder som främjar människans tillgång till vattnet byggas inom strandskydd. Det blir därför en bedömningsfråga för länsstyrelsen vid en eventuell ansökan om strandskyddsdispens och naturvärdesinventeringar kan komma att krävas vid en sådan ansökan. Även om strandskydd inte finns ska hänsyn tas till naturvärden.

Enligt nuvarande detaljplan är Hölja planlagt som ett vattenområde som inte får uppfyllas eller överbyggas. I denna del synes det vara ett genomtänkt ställningstagande som fortsatt bör råda och som en konsekvens härav bör inte bryggor, spångar och utomhusscen tillåtas över vattnet. Enligt 2 kap. 9 § plan- och bygglagen (PBL) får planläggning av mark- och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk m.m. inte ske på så sätt att det innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller medför betydande olägenhet på annat sätt. Olägenhet beskrivs som en situation eller händelse som orsakar besvär, problem eller skada och som enligt miljöbalken inte är ringa eller tillfällig och som påverkar människors hälsa menligt i fysisk eller psykisk mening; detta kan exempelvis handla om buller eller andra faktorer som påverkar människors välbefinnande. Med buller avses alla oönskade ljud som upplevs som störande, vilket enligt forskning kan få en negativ inverkan på ens hälsa i form av exempelvis sömnproblem, försämrad koncentrationsförmåga, ljudkänslighet, tinnitus eller hörselrelaterade problem och förhöjt blodtryck. En anläggning som ovan beskrivits där badplats och utomhusscen föreslås kan orsaka betydande olägenheter för de boende i närheten. Det kan till exempel handla om höga ljudnivåer från badande, musik, nedskräpning, försämrad utsikt etc. I rapporten *Närmare Nossan* beskrivs att olika platser utmed Nossans promenadstråk kan ge plats för aktiviteter i olika tempo och om man finner en plats för livfull kan man uppsöka en lugnare plats för rekreation i närheten. Vi som skulle råka bli grannar med en sådan livfull plats har inte denna valmöjlighet och får således bege oss hemifrån för att finna lugnet. Det finns rättsfall som visar att gränsen för vad man får tolerera vad gäller ljudnivå är högre i stad än på landsbygd. Vi som sedan länge har valt att bo i den nuvarande miljön kan inte förväntas ha acceptans för att helt plötsligt få vår ljudmiljö drastiskt försämrad, vilket erfarenhetsmässigt blir konsekvensen av att anordna en sådan anläggning, och det kan således medföra betydande olägenhet enligt nämnda lag.

Kommentar: Nuvarande detaljplan innehåller bestämmelserna park eller plantering samt vattenområde som ej får överbyggas. Önskar kommunen att bygga t.ex. en brygga krävs en ny detaljplan. Detta innebär att strandskyddet återinträder på nytt. Detaljplanen medger dock viss bebyggelse som passar in under park eller plantering. Kommunen har ingen skyldighet att göra bullerutredningar för byggnation som medges i detaljplanens syfte. En ny naturvärdesinventering kan krävas om kommunen anser att växtligheten hyser ett högt naturvärde.

I förslaget till översiktsplan föreslås åtgärder som kan innebära markgrepp. Av stabiliseringskarteringen för Grästorps kommun framgår att stabilitetsförhållandena i stora delar av slänterna mot Nossan inte uppfyller stabilitetsrekommendationerna. Området kring Hölja-Balders är enligt denna utredning just ett sådant område som är klassat som inte tillfredställande stabilt. Kan man verkligen vidta tillräckligt betryggande säkerhetsåtgärder inom ett så riskfyllt område? Se exempelvis den rörelse som skedde i slänten 1995. Då det bor många människor i detta område är det rimligt att hälsa och säkerhet har företräde framför att prioritera/exploatera ett område för rekreation/aktivitet där betydande säkerhetsrisker föreligger.

Kommentar: Vid eventuell framtida byggnation kan kompletterande geotekniska undersökningar genomföras om kommunen bedömer det vara nödvändigt.

Att genomföra det som föreslagits i översiktsplanen, d.v.s. att anordna en anläggning för allmänheten med exempelvis bad, utomhusscen, småbåtar och/eller kanotuthyrning kräver att man genomför en naturvärdesinventering, att man gör vidare utredningar för att undersöka risken för översvämningar samt undersöker de geotekniska förhållandena, och därefter utför de eventuella åtgärder som blir resultatet av dessa undersökningar. Det ter sig mycket resursineffektivt att använda samhällets resurser på detta sätt då det oavsett utredningsresultat kvarstår de ytterligare omständigheter som ovan nämnts; att man gör ingrepp i den naturliga landskapsbilden, den olägenhet som det innebär för de boende i form av exempelvis störande ljudnivåer samt de rådande djupa, förrådiska underströmmarna och den obefintliga sikten i vattnet. Detta sammantaget gör det märkligt att Hölja-Balders utpekats för dylika aktiviteter då det alldeles oavsett är en mycket olämplig plats då den är behäftad med så många osäkerhetsfaktorer och uppenbara riskfaktorer och dessutom strider det mot det i översiktsplanen uttryckta syftet att skapa ett område där det är möjligt att vistas på ett säkert sätt. Förslaget bör därför helt elimineras från översiktsplanen.

Kommentar: Är området detaljplanelagt har kommunen ingen skyldighet att göra ytterligare utredningar som t.ex. geoteknisk undersökning eller naturvärdesinventering. Kommunen kan dock välja att göra det ändå om det anses vara nödvändigt. Är området inte detaljplanelagt kan ytterligare utredningar krävas, detta är något som bedöms från fall till fall.

Medborgare 7

Glad för en transparent och fin ÖP! Grästorps kommun är en dynamisk, välskött och trygg plats. Det känns som att kommande ÖP bygger vidare på det. Målen känns attraktiva och kloka. Vad det gäller mark verkar kommunen resonera klokt i att skydda naturnära skogar, förtäta centrum, samt i sista hand, ta något mer jordbruksmark i anspråk för att spara rekreationsskogar. Satsningen på ökad kollektivtrafik och cykelbanor känns framsynt och modernt. För att uppnå de goda målen i ÖP behövs dock några fler saker än vad som finns med idag. Här kommer några medskick som förhoppningsvis är ett bidrag till ett ännu mer attraktivt Grästorp framöver.

Ur ÖP: *För att ges möjlighet till detta är det viktigt att fler får möjlighet att bo och verka på landsbygden.*

- **Boende**

ÖP gör en bra analys av skyfall och instängda vatten, **men har få förslag på åtgärder i framtida bebyggelse.** Här föreslås att titta mer på Skara kommuns arbete om dammar för att ta hand om skyfall respektive vattenreserv vid torka. Därtill anläggningar av vägar i områden som ej riskerar översvämning samt tar mindre jordbruksmark i anspråk. Se mer: [En framtidspaning om hur vi planerar för lokal matförsörjning och kolinlagring](#)

Kommentar: Framtida ny bebyggelse prövas i en ny detaljplan i vilken skyfallsåtgärder behöver beaktas, t.ex. skulle det kunna bli aktuellt med nya dammar eller skyfallsdiken. Kommunen arbetar idag med att anlägga både dammar och diken inom befintliga projekt, där det i utredningar framkommit att det är lämpliga åtgärder.

Kommunen har gjort en skyfallsutredning för tätorten, och översiktsplanen har kompletterats med åtgärdsförslag kopplat till skyfall som kommunen kommer att studera närmare för varje område. Den tidigare gjorda skyfallsutredningen behöver dock utvecklas för att kunna anvisa mark där det är lämpligt med olika fördröjningsåtgärder.

Hinder på landsbygden

Kravet på bostadsbyggande inom 2 år efter avstyckning av tomt är ett hinder för landsbygden!

Förslag:

- Gör plats och förbered på landsbygden platser för Tiny Houses
- Uppmuntra avstyckning av tomter på landsbygden hos enskilda markägare men ta bort kravet på byggstart inom 2 år. Sätt byggstart inom 10 år istället, så kommer det nog ut fler tomter på landsbygden!

Kommentar: Frågor kring avstyckning och bygglovsfrister är inget som hanteras i översiktsplanen, utan finns reglerat i plan- och bygglagen. Däremot brukar det räcka med ett positivt förhandsbesked om nybyggnation för att få beviljat en avstyckning, och ett förhandsbesked är i sin tur gällande under två års tid. Under dessa två år kan man vidare söka ett bygglov. Byggnadsnämnden kan under de två åren inte avslå en bygglovsansökan för den åtgärd som förhandsbeskedet gäller, förutsatt att ansökan om bygglov helt stämmer överens med förhandsbeskedet. Då bygglovet är beviljat gäller i sin tur att byggnadsarbetet ska ha påbörjats inom 2 år, samt avslutats inom 5 år.

Ur ÖP: "En hållbar utveckling innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö". Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. "Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning."

• Vatten

Från Hållbarhetsbedömningen: "Sammantaget bedöms därför inte något av de utredda alternativen medföra någon försämring eller försvåra uppfyllandet av miljökvalitetsnormerna för vatten."

Hur kan detta vara en möjlig analys?

Det finns "brist" på dricksvatten för en utbyggnad av samhället och en underkapacitet i reningsverket! Undertecknad har tagit upp denna utmaning med både tjänstemän, kommunledning och politiker, utan gensvar. Här verkar verkligen inte "Det omöjliga möjligt" för kommunen!

Kommentar: Hållbarhetsbedömningen syftar till MKN Vatten, där inte planförslaget bedöms medföra någon försämring eller försvåra uppfyllandet av miljökvalitetsnormerna för

vatten. Kommunen delar bedömningen om att vattenkapacitet och kapacitet för spillvatten är en viktig fråga som kommunen behöver utreda. En kapacitetsutredning för vattenförsörjning tas fram parallellt med översiktsplanen, därefter kommer kapaciteten för spillvatten ses över.

Sänder med följande kunskap i frågan:

Sveriges kommuner kommer tillsammans att behöva investera 600-700 miljarder de närmaste åren i avloppssystem och reningsverk. Om dessa pengar läggs på att renovera/bygga ut befintliga system, så kommer vi vara fast i detta systemfel minst 100 år till! Förutom att spara på dricksvatten och minska belastning på reningsverk, behöver en verklig näringscirkulation mellan stad och land planeras. Inte minst för att minska miljöbelastningen och öka robustheten i samhället. Dagens system är ett avfallssystem med kvittblivningsproblem. Med ett näringskretslopp och sorteringsystem, där man främst skiljer av urinen (N) så den inte hamnar i reningsverket, skulle det i stället utgöra en resurs.

Det är till och med ett ekonomiskt incitament, om man står inför att bygga ut eller bygga om det gamla reningsverket eller bygga helt nytt.

1) Energiflöden. Lokala system kan öka möjligheten att ta vara på energin i utspolat varmvatten. Blir allt mer värt och kan finansiera ett alternativt system.

2) Växtnäringsflöden. Bra att använda växtnäringen från avloppet i biologisk produktion. Från 350 lägenheter x 2,5 pers/lägenhet och ca 4 kg N per person kommer ca 3500 kg N. Det räcker till typ 35 ha. Arealbehovet är inte så stort, men kostnaden för att rena kan bli lägre med sorterande system.

Den stora svagheten med dagens reningssystem är att bara 25 % av växtnäringen kan fångas upp av reningsverken. 95 % av K spolas ut. Mycket av kvävet omvandlas till N₂ och N₂O och förloras. Reningsverken är bra på P (95-98 % kan fångas in)

3) Växthusgaser. Sorterande system och återvinning minskar utsläppen.

4) Vattenflöden inkl dricksvattentillgång i torrtider, hur dagvatten tas om hand och hur man klarar t.ex. 500 årsregnet utan översvämning. Att använda dricksvatten för att spola toaletter är onödigt. [Citypassagen i Örebro](#) använder regnvatten som huvudflöde.

5) Erfarenheter från andra kommuner som byggt alternativa system visar att hur förändringsarbetet organiseras och budgeteras spelar stor roll. [Macro-projekten](#) handlar till del om detta.

Helsingborg

En kommun som på ganska kort lyckades bygga ett sorterande system är [Helsingborg](#) med projektet H+.

Stockholm

Norra Djurgårdsstan i [Stockholm](#) behövde några år för att komma till skott.

Gotland

Visborg (ca 1000 bostäder) på [Gotland](#) planerar för alternativa system.

Kommentar: Tack för kunskap, den noteras.

- **Miljögifter**

Otroligt att Såtenäs flottflygplats inte omfattas av miljökvalitetsnormerna för att det inte är en civil flygplats! Stora problem med PFAS har gett fisk oduglig föda utanför Såtenäs. Hur påverkar detta dricksvattenkvalitet och livsmedel för framtida generationer?

PFAS ämnen är ju sådana att de, aldrig, bryts ner av naturen. Självklart borde Såtenäs omfattas av lagar och regler också! Om inte, bör kommunen verka för ett förbud mot PFAS användning.

Kommentar: Vad gäller Såtenäs undantag från miljökvalitetsnormer är det inget som denna översiktsplan kan behandla. Däremot har kommunen ett nära samarbete med Såtenäs och synpunkten kring användning av PFAS kan lyftas där.

- **Gruvor**

Grästorps kommun ser sig som en pendlingskommun och ska därför attrahera boende med hög livskvalitet. För att detta ska ske är det superviktigt att kommunen är tydlig med att gruvor, uranbrytning, dagbrott och eventuell kärnkraft inte kommer att få tillåtelse i kommunen. Satsa i stället på förnybara produktioner i lämplig skala, så ger det attraktivitet åt både framtidens företag och invånare!

Kommentar: Kommunen har i nuläget inga planer på att tillåta uranbrytning, dagbrott eller kärnkraft. Däremot har översiktsplanen kompletterats med ett ännu tydligare fokus på förnybar energiförsörjning. Bland annat har ett ställningstagande om att kommunen ska verka för, och se positivt på, en ökad andel elförsörjning och elproduktion från förnybara energikällor. Ett område där plats för solenergianläggning finns utpekad i översiktsplanen. Som ett följduppdrag till översiktsplanen ska kommunen ta fram en energiplan där både nuvarande förutsättningar och kommande behov utreds. Samverkan ska ske på delregional nivå där Skaraborgs kommunalförbund tagit beslut om att satsa på energiförsörjning i Skaraborg.

Övriga synpunkter:

- **Upphandling**

Ur ÖP: "Beakta hållbarhetsperspektiven vid upphandling"

Det är OTROLIGT låga mål sätta vad det gäller klimatsmart konsumtion!

Föreslår att det i alla upphandlingar för kommunen ska gälla "Bra Miljöval" -märkning på produkter, kemikalier, energi och transporter.

Vad det gäller upphandling av mat borde det vara i första hand KRAV-märkt, lokalt eller i alla fall svenskt. Här finns t.ex. Vänersborgs goda initiativ "Nuntorp Skafferi" som lokal matgrossist

med lokalproducerade livsmedel.

Kommentar: Utöver att beakta hållbarhetsperspektiven vid upphandling har kommunen antagit flera klimatlöften, bland annat att ställa miljömässiga krav i upphandling. Tillsammans med kommunerna i V6 (Skara, Vara, Grästorp, Essunga, Lidköping och Götene) och kommunernas gemensamma upphandlingsenhet pågår arbetet med hur dessa krav ska utformas, dock är inget beslutat än.

- **Byggplaner industri**

Planen med sällanköpshandel i norr stämmer dåligt med hållbarhetsplaner. Förslag är att istället spara den marken till framtida bostäder och skolor. Planera in handel i befintliga handelsområden istället!

Kommentar: Kommunen har pekat ut ett verksamhetsområde norr om tätorten, Gaddeberga. Avsikten med detta verksamhetsområde är inte att utveckla ett område för sällanköp. Hur området ska utvecklas får utredas i planskedet. En etableringsstrategi kommer att tas fram som ett följduppdrag till översiktsplanen, för att ytterligare utreda planförutsättningar för de utpekade verksamhetsområdena.

Det borde också finnas utrymme i ÖP att bedriva förskola på landsbygden i framtiden.

Kommentar: Vårt huvudsakliga mål är att handel, service och verksamheter ska förläggas i centrum, dock har kommunen begränsat med utrymmen och ser därför behovet av att hitta lösningar utanför tätorten. I och med att det finns plats i nuvarande förskolor och att planberedskap finns för nybyggnation av ytterligare en förskola ser kommunen inget behov att peka ut en till plats då det inte kommer att behövas under en lång tid framöver.

- **Energi och energisamverkan**

Viktigt att säkra tillgången till Grästorps Energi vid krissituation. Lyckas denna station behålla sin förmåga att distribuera energi i kris, så klarar Grästorps kommun väsentliga funktioner samt livsmedelsförsörjning i kommunen.

En intressant framtidsfråga kan vara hur vi i det lokala kan stötta? Energisamverkan i grannskap kan vara en delösning.

Avslutningsvis hoppas jag att nedanstående verkligen kommer att gälla!

Ur ÖP: Förmågan att hitta de möjligheter som förändringarna innebär är avgörande för Grästorps framtid. Vi väljer att välkomna förändring och att satsa på innovation, tillit och nyfikenhet som framgångsfaktorer.

Kommentar: Kommunen noterar synpunkten. Arbetet med att ta fram en ny energiplan kan tänkas behandla en sådan fråga.

Medborgare 8

Detta är lite av våra synpunkter på den nya översiktsplanen, som skiljer sig från den som kom ut som planförslag 2015-04-01.

Exploateringen kring Tengene har mer än fördubblas, vilket vi inte är så nöjda med, då också delar av våran åkermark tillkommit.

Vi känner att det ligger ett väldigt stort fokus på just Tengene området och det känns som att man vill få till en förtätning av området in på den lilla grusvägen till Pekåsen. Landsbygd måste få vara landsbygd med allt vad det innebär t.ex. grusväg, enskilt avlopp, "mörkt om kvällen" och den underbara doften av djurdynga.

Området runt Tengene innehar också mycket mer naturvärden av biologisk mångfald än det som Länsstyrelsen påtalat.

I skogsområdena och gläntorna längs vägen in till oss finns ett rikt fågelliv, gott om groddjur (som vandrar), fladdermöss m.m.

Områden vi anser att man bör ta större hänsyn till, då de inte går att återskapa.

Har också reflekterat och förvånats över att man inte tittat på fler områden av nyetablering på landsbygden.

Vi tycker att man bör titta mer på gamla befintliga boplatser, det finns ju en anledning till att man byggt där en gång i tiden och den negativa klangen kring ett enskilt avlopp behöver förändras och ska inte vara ett hinder för byggande, då det finns flera miljömässiga bra alternativ.

Vore det inte bättre att bygga ut i områden där det redan är tätare mellan husen istället för att bygga i områden där människor valt att bo med avstånd "på landet!"

Finns mer tankar och funderingar så vi Välkomnar er och hoppas att ni vill komma och har möjlighet att besöka oss i våran idyll på Pekåsen.

Kommentar: I planförslaget pekar kommunen ut flera utbyggnadsinriktningar i anslutning till tätorten, samt förtätningsoptioner, för att ge möjlighet till nya bostadsområden och samtidigt värna om landsbygdens värdefulla åkerlandskap. Dock är kommunen väldigt mån om att landsbygden ska få utvecklas och fortsatt kännas levande, och önskar att det får tillkomma enstaka hus där det är lämpligt. Var det är lämpligt styrs av många parametrar, bland annat natur- och kulturvärden, jordbruksmarkens fortsatta användbarhet, befintlig bebyggelsestruktur och möjlighet att ordna med kommunikationer. I granskningshandlingen finns inte några specifikt utpekade områden där landsbygdsbebyggelse kan få tillkomma i byarna, dessa förslag är nu bortplockade. Istället har ett antal ställningstaganden kring landsbygdsutveckling kompletterats till planen, som blir vägledande vi t.ex. bygglovsprövning. Även en illustration över hur landsbygdsbebyggelse kan få tillkomma, finns nu på avsnitte *Landsbygd och byar*. I just Tengene finns också flertalet andra parametrar att ta hänsyn till, däribland kulturmiljön, strandskydd, ras- och skredrisk längs med Nossan samt framtida höjningar av vattennivån.

Gamla befintliga boplatser är ofta förenade med att där finns en kulturmiljö, med möjliga fornlämningar som är skyddade enligt lag. Vill man bygga nytt runt en fornlämning eller på något sätt ta bort en fornlämning krävs utredningar och ett tillstånd från länsstyrelsen. Det går att läsa mer om Grästorps kulturmiljö under avsnittet *Kulturmiljö*, på kapitlet *Hänsyn och riksintressen*.

Medborgare 9

Vi lämnar härmed in tre synpunkter angående förslag på översiktsplan Grästorps kommun som ligger ute på samråd just nu.

Den första synpunkten är att det är mycket positivt att bygga en cykelväg längs med väg 2561 ut från samhället mot väg 44 och vidare. Det ger möjlighet för oss invånare som bor ute på landsbygden och längs med den nya förbifarten att kunna förflytta oss på ett miljömässigt och hälsofrämjande sätt där landsbygd och centrum binds samman. Cykelvägen kommer också möjliggöra en säkrare gång- och cykelväg på en annars ganska trafikerad väg som också kommer få en stor ökning av tung trafik.

Den andra synpunkten gäller det utpekade området för ”Verksamheter, industri icke störande, ny” efter Töftavägen längs med väg 2561. Vi ställer oss mycket negativa till detta förslag och nämner argument mot detta förslag nedan. Vi förslår att politiken tar bort detta utpekade område från översiktsplanen. På bilden nedan ses det utpekade området och den röda ringen visar vart våran fastighet som vi bor på ligger.

Argument mot:

Om ett nytt verksamhetsområde skulle etableras vid utpekat område i översiktsplanen skulle ljud, ljus och vibrationer öka kraftigt vid vårt bostadsområde/fastighet och påverka oss, vår familj, djurliv och grannar negativt. Detta skulle störa den fina landsbygdsidyllen och omgivningen samt vårt vardagsliv. Mycket ljud och vibrationer hörs redan idag från vägarbetet längs med vägen, vilket visar på potentiell negativ påverkan som ett nytt verksamhetsområde skulle ha.

När vi köpte vårt hus för snart tre år sedan och la våra besparingar och vår framtid här, valde vi detta område utifrån den vackra omgivning och kulturmiljö som finns här. Nära natur utan stad och industri bredvid tomten. Vi valde denna plats av en anledning som vi inte vill att kommunen tar bort från oss. Att få en verksamhet så pass nära skulle också påverka värdet på vår fastighet negativt och förstöra den fina boplat vi har valt för vår framtida familj. I kommunens landsbygdsplan står det att invånarna i kommunen ska ges möjlighet att tillhandahålla ett varierat utbud av boenden och möjliggöra för att de som vill bo på landsbygden ska kunna göra detta, och att det ska vara en välkomnande miljö. Vikten av naturen och den mysiga landsbygden lyfts likaså. Vidare har kommunen antagit en vision som trycker på att vi ska mötas av respekt och värdskap. I det antagna inriktningsdokumentet för 2024-2027 betonas att trivsels hos invånarna är viktig liksom rekreation och naturupplevelser. Vi vill att ni beaktar dessa planer, visioner och inriktningar. Lyssna på oss som bor här att vi inte vill ha verksamhet på detta område. Att ha kvar detta område som det är idag ses även som viktigt utifrån djur- och växtlivet, då det är ett bra område för bland annat småfåglar där det annars mestadels är åker.

Grästorps kommuns varumärke och varför invånarna bor i Grästorp och nya tillkommer är bland annat den fina lantliga idyllen med möjlighet till landsbygd nära samhället. Att bo på landet med den fina naturen, utsikten och lugnet. Vi som bosatt oss på landet har bland annat gjort det för att det är ett lugnare tempo där naturen är nära och samhällets affärer, service och industrier ligger en bit bort. Den perfekta kombinationen där landskapsbilden inte förstörs av ett nytt verksamhetsområde.

Vidare är exploatering av detta område för verksamhet inte kostnadseffektivt och expansionsmöjligheter saknas för företagen. Att bygga fler påfartsleder på förbifarten som skattemedel redan lagts på ses som onödigt då befintlig infrastruktur redan finns på de andra ställena som är utpekade som förslag. På dessa finns redan etablerade vägnoder och andra verksamheter. De invånare som bor i närheten av dessa områden har också aktivt valt att bosätta sig just där, nära redan etablerad verksamhet.

Den tredje synpunkten är att vi ställer oss positiva till förslag om ”Verksamheter, industri icke störande, ny” på samtliga utpekade ställen förutom ovan nämnda ställe efter Töftavägen längs med väg 2561. Dessa områden har redan goda förutsättningar för verksamhet då det finns befintlig verksamhet där med kontakter, infrastruktur såsom vägar och el, vatten och avlopp osv. vilket är kostnadseffektivt och bättre för miljön. Att nyttja befintlig infrastruktur och redan anpassade lägen är ett smart sätt att använda invånarnas skattemedel på. Vi är över lag mycket positiva till nya industriområden i kommunen då det är brist på dessa idag.

Avslutningsvis hoppas vi att de folkvalda politikerna fortsatt lyssnar på sina invånare och låter oss vara med och forma våra närområden tillsammans för ett fortsatt vackert och attraktivt Grästorp för framtiden.

Kommentar: Kommunen delar uppfattningen om att gång- och cykelvägen längs med Östra vägen och vidare mot lidköpingshållet är en av alla viktiga förbindelser mellan tätort och landsbygd. Det vill kommunen fortsatt arbeta för.

Gällande verksamhetsområdet Gaddeberga är det utpekad i översiktsplanen på längre sikt då det är ett strategiskt bra läge intill den nya förbifarten där tung trafik tillåts köra. Kommunen delar uppfattningen om att ta hänsyn till landskapsbilden. Vid eventuell framtida planering av området bör man ta detta i beaktning i detaljplaneskedet, exempelvis med krav på arkitektonisk utformning. Infrastruktur liksom vatten- och avlopp, el, fiber m.m. behöver utredas i ett tidigt skede vid bedömning om en utbyggnad på platsen blir kostnadseffektivt. Sakägare och närliggande bostäder får i det skedet möjlighet att lämna synpunkten och möjlighet till överklagan.

Medborgare 10

Det är bra att förtätningen i samhället ökar, det räddar åkermark för framtida generationer.

Byggnationen på Brännebacka plus de andra områdena inne i samhället räcker väl för att täcka den förväntade befolkningsökningen som väntas i planen. Läger man sedan till Söderskogen, Österskogen, Tengenskogen och mer byggnation i Frambo, Salstad, Flakeberg och Tengene, som

inte tar högklassad rationell produktionsmark i anspråk, har kommunen mycket mark att bygga på med stor variation för att tillgodose mångas intresse och behov.

Citat: ur planen.

“En hållbar utveckling innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företrädare ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning.”

”Verka för en stark livsmedelsproduktion samt en utvecklad och mer lokal livsmedelskedja.” Slut citat.

Trots detta kan man läsa att jordbruksmarken får ge sig på område efter område i planen, citat "varför jordbruksmark i dessa lägen får tas i anspråk"

Citat: ur planen, Miljöbalken (1998:808)

“Genom de grundläggande bestämmelserna för hushållning med mark- och vattenområden i kapitel 3 miljöbalken (1998:808) anges att både jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark för endast tas i anspråk för bebyggelse eller användningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses genom att ta annan mark i anspråk. Jordbruksmark är brukningsvärd om den med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion. I bedömningen av om jordbruksmark är lämplig att ianspråk tas ska hänsyn tas till att jordbruksmark är en begränsad resurs med avgörande betydelse för att trygga landets livsmedelsförsörjning.

Konsekvenser:

Sett ur ett längre perspektiv där denna mängd kontinuerligt tas i anspråk blir dock ingreppet succesivt större med negativa konsekvenser för livsmedelsförsörjningen som följd. Vid en situation där kontinuerliga ianspråktagande av jordbruksmark sker både regionalt och nationellt blir konsekvenserna ännu större.” slut citat av planen.

Apropå ovan.

Jordbruksverkets rapport: Exploatering av jordbruksmark.

Den totala exploateringen mellan åren 2016-2020 uppgick enligt denna rapport till 3045 hektar. Det är nästan bara åkermark som exploaterats. Den andel av jordbruksmarken som tas i anspråk för bebyggelse, främst bostäder, har ökat och utgör nu nästan 90 procent av den totala exploaterade arealen.

I dagens situation med kraftig konkurrens utifrån billig mat mm så är det viktigt att vi är rädda om det rationella jordbruken om vi skall kunna behålla någon lönsamhet i livsmedelsproduktionen.

Vi lever nu också i osäkra tider med krig nästan i närområdet och hot som har stor påverkan på priser och tillgång till bränsle, gödningsmedel m.m. Detta kan få stor påverkan på vår försörjning (vi har bara ca 50 % självförsörjning) vid en avspärrning, det finns inga beredskapslager längre eller planering för det än.

Det är mycket förvånande att detta inte nämns någonstans i förslaget till ny ÖP.

Vi bör tänka mer på vår livsmedelsförsörjning inför framtiden, vi är ju inte självförsörjande på långa håll och det råder svält i världen.

Just nu pågår det 3 stycken statliga utredningar angående vår framtida försörjningsgrad och uppbyggnad av beredskapsförråd. Hoppas att politikerna har lärt sig något efter Covid:en.

Angående Söderåkeren.

Vi har tidigare bytt mark med kommunen. Kommunen erhöll del av Västölet för industrimark och vi erhöll mark söder om samhället där länsstyrelsen redan på 90-talet fastställde att längre söder ut än så här får kommunen inte bygga på bra åkermark.

Både tidigare och senare har det planerats för bostäder på ovan nämnda mark men planerna har alltid tagits bort. En asfalterad åker är för alltid en asfalterad åker, går inte att återställa.

Vi har de senaste åren deltagit till att genom bland annat markbyten förse kommunen med skogsmark som lämpar sig för bebyggelse. Har även avstått jordbruksmark så att kommunen kan byta till sig mer skogsmark för mer bebyggelse. På så sätt har vi redan kompenserat med skog att bygga på istället för på jordbruksmark.

Med detta vill vi att Söderåkeren fortsatt skall producera bra mat och tas ur nya ÖP 2045.

Kommentar: *Söderåkeren* ligger kvar som utpekade område i översiktsplanen, men har minskats ner till nästan hälften i sin utbredning. Området ligger strategiskt bra placerat med god infrastruktur in mot tätorten och till Lunnevi-området där skola och idrott finns. Det är något som möjliggör för tätorten att växa på ett ekonomiskt hållbart sätt, där befintliga resurser nyttjas. Området kan byggas ut med en blandad bostadsbebyggelse, där gröna ytor, park och dagvattenhantering blir en naturlig del av bebyggelsen för att knyta an till miljön runt Nossan. Skulle tätorten växa i skogsområden, en bit ifrån tätorten, kan inte befintliga ledningar och kommunikationer nyttjas på ett lika resurseffektivt sätt. Det får påverkan på växt- och djurliv samt möjlighet till rekreation.

Kommunen delar dock uppfattningen om att så mycket jordbruksmark som möjligt ska sparas, då den är viktig sett till livsmedelsförsörjning och för den biologiska mångfalden. Den totala andel jordbruksmark som tas i anspråk i översiktsplanen har minskats ner från ca 1 % till 0,7 % i granskningshandlingen. Om utpekade områden som idag är jordbruksmark skulle bli aktuella att detaljplanera i framtiden, måste noggranna utredningar göras där kommunen måste påvisa att planens syfte inte går att säkerställa på någon annan plats inom kommunen.

Söderåkeren är ett område som planeras på lång sikt för att kunna ha planberedskap för en långsiktig befolkningsutveckling.

Medborgare 11

Vill flagga för att det är viktigt med vilken typ av byggnation som framåt kommer att göras i kvarteret Lärkfalken. Mitt hus är ett lågt enplanshus, med uteplats i söderläge och området består av villor och enplans parhus (lägenheter).

I hela kvarteret finns en fantastisk rest av ”ett gammalt Grästorp”, en kulturmiljö med kyrka, ett lummigt berg med aktivt djurliv och välväxta ekar och även med en mysig parkmiljö. Dessutom finns mitt i kvarteret ett av Grästorps äldre hus, rött och timrat, värt att bevara för eftervärlden.

Lärkfalken 1, 2, 3 skulle som alternativ kunna göras till ett område med odlingslotter/kolonilotter. Tänk biologisk mångfald, Agenda 2030 och en massa annat bra!

Jag kan läsa i översiktsplanens text att kommunen också ser att denna miljö till stora delar är värd att bevaras: Delar av kvarteret är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram och hänsyn ska tas vid förändring och nybyggnad. Tänk om man kan lita på att kommunen verkligen följer det!

En av mina mardrömmar för Lärkfalken är att kommunen:

- avverkar samtliga träd
- spränger bort berget
- planar ut hela kvarteret
- skapar en stenöken
- bygger ett antal 4-5 vånings flerbildshus/serviceboenden intill Kyrkogatan

Här kommer en dröm som är bättre:

- kvarteret får ha kvar sin kuperade terräng där berg och träd bevaras, stigar anläggs
- röda 1800-talshuset får finnas kvar och kanske inrymma ett kafé på somrarna
- om hus ska byggas nära Kyrkogatan – att detta görs utmed Bergsgatan, som mest 1-2 våningar höga

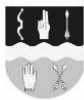
Det ryktas om äldreboende – om jag skulle flytta in där, när den dagen kommer, vill jag se vackra träd och förnimma fågelsång från en trivsamt uteplats. Och kunna stega över till den familj som då tagit över mitt hus – för att dricka en kopp kaffe i södersolen framför det huset – så som jag gör idag!

Grästorps kommun – jag vill tro på Er igen!

Känna stolthet och tillit över att bo på en plats där politiker och tjänstemän tar hänsyn till de mjuka värdena!

Önskar Er varmt Lycka till!

Kommentar: Kommunen förvärvade fastigheterna Lärkfalken 1, 2 och 3 i oktober 2022. Området är i planförslaget utpekade för mångfunktionell bebyggelse. Planförslaget har ett flertal ställningstaganden vad gäller bebyggelseutveckling av områden inom tätorten. Bland annat att tillkommande bebyggelse ska komplettera omgivande bebyggelse- och naturmiljö

på ett tilltalande sätt och planering av områden ska utgå ifrån varje områdes unika kvaliteter. Vid detaljplanering av området gör kommunen de nödvändiga utredningar för att säkerställa att man tar vara på de värden som finns på platsen, t.ex. bör en naturvärdesinventering göras för att säkerställa så hänsyn tas till befintliga naturvärden.

Medborgare 12

Tack för en bra informationskväll i Hyringa-Längnum bygdegård i oktober.

Det var en intressant genomgång och visst vill vi att Grästorps kommun ska vara en attraktiv kommun och jobba för att vi ska behålla eller öka antalet invånare, det håller ju Grästorp levande.

Vi bor i Tengene på västra sidan av ån, som är mitt i ett av de områden som finns markerat på kartan som ett förslag på plats att erbjuda bostadsbebyggelse.

Vi är inte helt främmande för att enstaka hus kan byggas, men vill ändå lämna synpunkten att det inte nödvändigtvis måste ske nära befintlig bebyggelse eller väg.

Vi har valt att bosätta oss ute på landet just för att inte ha en granne på andra sidan häcken, eller tvärs över vägen och hoppas det finns möjlighet till att hantera detta om det skulle bli aktuellt framöver, att se över placering av ev nya tomter inom det tilltänkta området.

Det gläder oss också att ni nämner fotbollsplanen som en samlingsplats och att vi kan räkna med att den platsen kommer att fortsättningsvis kunna vara en yta att använda för sammankomster, träningar och inte minst ett härligt midsommarfirande.

Kommentar: Kommunen är väldigt mån om att landsbygden ska få utvecklas och fortsatt kännas levande, och önskar att det får tillkomma enstaka hus där det är lämpligt. Var det är lämpligt styrs av många parametrar, bland annat natur- och kulturvärden, jordbruksmarken fortsatta användbarhet, befintlig bebyggelsestruktur och möjlighet att ordna med kommunikationer. I granskningshandlingen finns inte några specifikt utpekade områden där landsbygdsbebyggelse kan få tillkomma i byarna, dessa förslag är nu bortplockade. Istället har ett antal ställningstaganden kring landsbygdsutveckling kompletterats till planen, som blir vägledande vi t.ex. bygglovsprövning. I just Tengene finns också flertalet andra parametrar att ta hänsyn till, däribland kulturmiljön, strandskydd, ras- och skredrisk längs med Nossan samt framtida höjningar av vattennivån.

I ett bygglovsförfarande kommer sakägare alltid bli informerade och ges möjlighet att yttra sina synpunkter.

Medborgare 13

Här kommer några funderingar/synpunkter som jag önskar att Grästorps kommun beaktar.

Det är ju ett väldigt gediget dokument, troligtvis ett av de bästa som kommunen tagit fram, så bra jobbat.

Hälften av kommunens invånare bor på landsbygden då kan förslag så som kommunal skötsel av grusvägar etc. vara aktuell, framförallt för de vägföreningar som inte kommer upp i sträcka om 1 km och som då kan få stöd från Trafikverket. Denna funktion kan vara viktigt för en levande landsbygd. Alternativ att det går att söka förstärkningsstöd från kommunen som inte kräver godkänt bidrag från Trafikverket som det är idag. Även om det går att verka för att promenadstråk runt åkrarna på landsbygden så att rundslingor går att få till.

Cykelväg till Åsgården/Ås kyrka för att binda samman gång- och cykelväg till forshallspromenaden/allén, åtgärd 22 och 23 i antagen ”Cykelplan Grästorp 2020”. På detta sätt binds befintliga cykelleder samman så som regionala och nationella cykelleder samt Vänerleden blir tillgängliga. Byggnation längs Lilla Bergsvägen fram tills att allén börjar bör prioriteras då området är mkt attraktivt och kan ge stora mervärden i boendemiljön då det är ”landet” men ändå nära centrum. Dock kan ju bullerzon kräva utredningar etc. Binda samman cykelleder med närliggande orter som tex Främmestad. Skyltning av cykelvägar på mindre trafikerade vägar, gärna samma stil/utformning som närliggande kommuner har.

Säker övergång rv44 vid Ås-korsningen, där kommer ÅDT att öka då omledningen av Södergatan är klar, kan vara bra att lyfta detta med Trafikverket.

Samråd med boende i samband med planombyggnad Södergatan då väghållningsansvaret går över till kommunen.

Rondell vid bågskyttebanan som går upp mot nya området på Brännebacka. Befintlig väg ner mot rv47, Frambovägen, görs enkelriktad och utfart gc-väg.

ÖP är lite motsägelsefull till flytt räddningsstation och ny undergång mellan Bengt Olofsgatan och Jon Jespersgatan, blir det undergång är ju placeringen än mer optimal på befintlig räddningsstation.

Båtplats för friluftsliv saknas i ÖP. Det finns en båtplats i kommunen i dagsläget och den nämns inte i dokumentet. Även om kommunen ska vara delaktig/främja arbetet med att märka upp leder etc gällande aktivt båtliv. Friluftsliv med kajak på Nossan med uppmärka leder och där lyft etc finns, det hade kunnat utveckla bygden ytterligare.

VA etc. kan nog vara bra att skriva med vem som ansvarar för vad. VA ansvarar för vatten och avlopp inom verksamhetsområde (VO), och kan vara något av följande; vatten, spill- och dagvatten eller samtliga, antas i KF. Kunder utanför är avtalskunder och där finns inget ansvar på VA ifall inte "människors miljö och hälsa" kräver att ett VO inrättas. Nämns inget om ABVA.

Vattentjänstplan, kan vara bra att förtydliga att det inte är VA som ansvarar för den, det är kommunen, är lätt att misstolka annars, lagkrav från 1/1-24. Brandposter, även där är det kommunen som ansvarar för dem och inte VA, spolposter är för VA-ledningsnät och där ansvarar VA, det behöver definieras vem som äger vilket ansvar. Vid ny exploatering så är det kommunen som står för kostnader för brandpost, även uppdimensionering av ledningsnät om så krävs. Rännstensbrunn (RB) är kommunen dvs samhällsbyggnad som äger från förbindelsepunkt.

Stadsmiljö, där kan 3, 30, 300 vara intressant att ha med för en grönare by/stad.

Kommentar: Det ska vara enkelt och finnas förutsättningar för att bo på landsbygden. En del av kommunens arbete i detta är att arbeta för bättre uppkoppling, t.ex. genom att bygga nya gång- och cykelvägar. Kommunen tillhandahåller också ett kommunalt bidrag för de enskilda vägsträckor som är mellan 100-1000 meter.

Det pågår arbete för ett nytt kommunalt väghållningsområde runt om tätorten för att kommunen enklare ska kunna ta över ägandet och skötseln av Trafikverkets vägar i framtiden. Sträcka 22 och 23 i cykelplanen sträcker sig längs med Lilla Bergsvägen som innehas av Trafikverket. Detta försvårar förutsättningarna för en kommunal utbyggnad av gång- och cykelvägen och en utbyggnad bör ske då kommunen innehar vägen. Skulle det bli aktuellt med en utbyggnad av planförslaget *Kilen* längs med Lilla Bergsvägen, som nämns i synpunkten, kan denna gång- och cykelväg få extra stor betydelse. *Kilen* ligger i planförslaget som ett strategiskt utvecklingsområde, då det är osäkert hur framtida bullerkurvor från Sätenäs ser ut vilket påverkar vilken markanvändning som är lämplig.

Förutsättningarna är densamma för en rondell vid bågskyttarna, korsningen i mot Brännebacka. Trafikverket är väghållare för vägen och ansvarar för åtgärder på deras vägar. Kommunen delar uppfattningen om att korsningen inte är helt säker, både vad gäller bredd på vänstersvängsfältet och siktförhållandena.

Det pågår en åtgärdsvalsstudie för väg 44 där brister och behov utreds för att ge förslag på förbättringsåtgärder. Kommunen har deltagit i arbetet och upplyst Trafikverket om flera farliga korsningar, däribland den korsning som nämns i synpunkten.

Räddningstjänstens framtida lokalisering utreds utifrån vilken placering som är den mest fördelaktiga utifrån flera utvärderingskriterier. Tidsperspektiven för en ny räddningsstation och en undergång har olika tidsperspektiv då undergången inte ännu har kommit in i ett utredningsskede.

Kommunen är medveten om sitt ansvar för brandvatten enligt plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 6 § och Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 3 kap. 1 §, detta har förtydligats i granskningshandlingen. Räddningstjänsten Skaraborg är med i projekteringen vid utbyggnad av ledningsnätet och bidrar med placering av brandposter ect.

Kommunen har ansvaret för vatten- och avloppsnätet inom verksamhetsområdet. Det har tydliggjorts i översiktsplanen att det från och med 1/1 2024 finns ett lagkrav gällande vattentjänstplan.

Angående 3-30-300-regeln så tar kommunen med sig den synpunkten i arbetet med den grönstrukturplan som översiktsplanen föreslår som ett framtida arbete för tätorten.

Medborgare 14

Lyssnade på informationsträffen i Kulturhuset. Ni pratade om hur många som skulle kunna tänkas flytta till Grästorp. Hur många tror ni flyttar från Grästorp? Ni tänker ta ner all skog för att bygga hus. Skubbet är redan totalt förstört. Jag tänker flytta härifrån.

Kommentar: Kommunen arbetar för att vara en attraktiv boendekommun för alla och många olika värden är viktiga för att göra detta möjligt, däribland bostäder, arbetsplatser och naturområden. Översiktsplanens utbyggnadsstrategi bygger på att förtäta i centrum där det är möjligt och lämpligt utifrån platsens förutsättningar och ägande. Som andra alternativ kan tätorten utvidgas, och där har kommunen gjort avvägningen att spara på tätortsnära naturmark/skogsmark och istället ta i anspråk jordbruksmark i en mindre omfattning. Kommunen delar uppfattningen om att tätortsnära naturområden är av stor vikt för samhället, både utifrån trivsel och rekreation men också utifrån att det samlar upp dagvatten och bildar skuggiga miljöer. För att ta ett helhetsgrepp om Grästorps grönområden föreslår översiktsplanen att en grönstrukturplan tas fram, där man med ett helhetsgrepp belyser hur gröna ytor ska utvecklas och bevaras.

Kommunens skogsområden, däribland Skubbet, sköts om utifrån en skogsbruksplan så gallringsåtgärder sker vid rätt tidpunkt. På Skubbet har det nyligen gjorts upprustningar genom breddning av spår samt ny närvarostyr belysning.

Medborgare 15

Bygg industrier söder om väg 47, öster om Nossebrovägen. Bygg inte in fastigheten på Lilla Västölet.

Kommentar: Kommunen noterar synpunkten. Västölet planeras för verksamhetsmark, ytterligare verksamhetsmark kommer i framtiden behövas för att ge förutsättningar för expanderings- och nyetablering. Skubbet-området är i planförslaget utpekade som ett strategiskt utvecklingsområde och innefattar flera olika användningar av marken, t.ex. verksamheter.

Medborgare 16

Bygg utryckningsstation intill Lunneviskolan. Gör fina lägenheter i gamla brandstationen. Skogen är helt förstörd, hur ska ni fixa den?

Kommentar: Kommunen arbetar med att ta fram en lokaliseringsutredning för att hitta den mest strategiska platsen för en räddningsstation utifrån flertalet utvärderingskriterier. Utredningen får avgöra var den mest lämpade placeringen är. Skogen förvaltas utifrån kommunens skogsvårdsplan. På Skubbet har det nyligen gjorts upprustningar genom breddning av spår samt ny närvarostyr belysning. Översiktsplanen föreslår även att en grönstrukturplan ska tas fram för tätorten som utreder hur gröna områden ska bevaras och utvecklas.

Medborgare 17

Bra med förbindelse mellan Bengt Olofsgatan och Oskarsgatan (tunnel). Dåligt med förtäta bebyggelse – inga höga hus i Grästorp. Inga hus i norr eller nordväst.

Kommentar: För att inte ta mer jordbruksmark i anspråk än nödvändigt är det av betydelse att förtäta och arbeta för en högre bebyggelse i tätorten. Dock måste alla förtätningar och en

högre bebyggelse prövas utifrån påverkan på landskapsbilden, där bland annat kyrkan och silos är viktiga landmärken. Alla större förändringar kommer behöva prövas i en ny detaljplan, där olika utredningar utförs för att säkerställa planförslagets lämplighet på platsen. Planförslaget om att bygga i norr är borttaget i granskningshandlingen på grund av Såtenäs riksintresse.

Medborgare 18

Med tanke på att det är kvicklera i området kring Nossan, borde man inte planera för ett grönområde som skyddszon mellan detta möjliga bostadsområde och Nossan. Brännebacka har ju byggts precis på gränsen till det som är markerat riskområde från Länsstyrelsen.

Kommentar: Söderåkern kommer innan utbyggnad att föregås av en detaljplaneläggning där bland annat naturvärden, strandskydd samt ras och skredrisk behöver utredas. Utredningarna får visa vad området närmast Nossan är lämpligt för. Det behöver nödvändigtvis inte vara bebyggelse, utan kan lämpa sig för parkmark, naturmark eller en yta för dagvattenhantering till exempel.

Medborgare 19

Jag hade gärna sett att man förtydligar arbetet med att utveckla järnvägsförbindelserna till övriga Västra Götaland. Detta för att jag tror det är viktigt både för att få hit invånare som pendlar till Trestad och Göteborg. Eller mot Lidköping och Mariestad. Och att näringslivet och kommunen har lättare att knyta till sig personal med rätt kompetens. Jag ser på de konsulter vi anlitar i våra byggprojekt som jag är delaktig i, så är det stor del av dem som åker tåg mellan olika uppdrag, och sitter på tåget och jobbar. Drömmen hade varit en ny järnväg mellan Skövde-Lidköping/(Mariestad)-Grästorp-Trollhättan.

Kommentar: Kommunen delar bedömningen att resandet med tåg är en framgångsfaktor för näringslivet och vid val av arbetsplats. Arbeta för att Älvsborgsbanan bättre ska kopplas samman med Kinnekullebanan är en sådan åtgärd som kommunen önskar sker. Kommunen tar med sig synpunkten i de dialoger som regelbundet sker ihop med Trafikverket.

Medborgare 20

Väg 2559, speciellt mellan trafikplats Viggen och Tun, upplever vi som lite för smal, speciellt i "rusningstrafik" och under vinterhalvåret när det är mörkt. Det är en 70-väg men hastigheten överstiger det hos många på den vägen.

Kommentar: Väg 2559 är statlig och ägs av Trafikverket vilket inskränker kommunens rätt till åtgärder på den aktuella sträckan. Däremot tar kommunen med sig synpunkten i de dialoger som regelbundet sker med Trafikverket.

Medborgare 21

Tycker det är en väldigt bra avvägning att försöka behålla den samhällsnära skogen! Bra jobbat!

Kommentar: Kommunen delar den uppfattningen.

Medborgare 22

Badplats med utomhusbad i trevlig miljö saknas. Anpassas så det fungerar bra både för barn och vuxna. Landbadet i Uddevalla är ett bra exempel, <https://www.uddevalla.se/uppleva-och-gora/idrott-motion-och-friluftsliv/friluftsliv-och-motion/badplatser/landbadet/om-landbadet.html>

Kommentar: Kommunen delar uppfattningen att en kommunal badplats utomhus är önskvärt. Däremot finns det tyvärr färre möjliga platser för detta. Kommunen noterar ändå synpunkten och tar med sig detta i det vidare arbetet med att utveckla Grästorp. Tills dess finns kommunens fina inomhusbad som nyligen renoverats.

Medborgare 23

Passar på att lämna önskemål om en gång/cykelmöjlighet i Tengene över "krönet", från kyrkans håll, vägen över Nossan ner mot korsningen Trökörna/Grästorp, där är det väldigt trångt att mötas. Förutom bilarna som kör är det många motionärer som använder den vägbiten för att kunna ta sig "runt" när man motionerar och använder den fina Nossanpromenaden.

Kommentar: Kommunen håller med om att det är viktigt att ge förutsättningar för säker gång- och cykeltrafik, även på landsbygden. Aktuell vägsträcka är en statlig väg, vilket begränsar kommunen i möjligheten att anlägga nya gång- och cykelvägar. Däremot önskar kommunen anlägga en gång- och cykelväg längs med "Nossebrovägen", väg 186, i dialog med Trafikverket och berörda markägare. Denna skulle ge möjlighet att gå hela slingan runt, då man använder cykelvägen och promenadstråket längs med Nossan.

Medborgare 24

Bara som heads-up. Även om centrum för bullerzonerna för F7 ligger något mer österut så ligger centrum för den faktiska inflygningen rakt över det fält jag markerat. Jag bor i huset precis väster om området, och de senaste 38 åren har de hållit samma inflygningssträcka.

Kommentar: Kommunen tar med sig informationen i vidare dialog med Sätenäs kring nuvarande och framtida bullerzoner.